

ВІЙСЬКО

№4 (140) 2012

УКРАЇНИ

ЗІ СВІТЛИМ ВОСКРЕСІННЯМ ХРИСТОВИМ!

МОДЕРНІЗАЦІЯ5

Нове життя бойового гвинтокрила

Руслан СЕМЕНЮК

МИРОТВОРЦІ8

Україна пишається вами!

Дар'я ЧІГАРЕВА

ПОЛІГОН12

«Цифровий» польовий вихід

Олександр ГАЙН

ВЕКТОР БЕЗПЕКИ14

Стратегія передбачення

Олена СОКОЛОВА

ГАРНІЗОН20

Біла пляма на мапі Карпат

Тарас ГРЕНЬ

ТОЧКА ЗОРУ24

Кодекс честі офіцера:
норми поведінки чи літературний твір?

Микола ДОРОХОВ

НЕЗВІДАНИЙ ВСЕСВІТ30

Космос кличе

Юрій ЛАВРОВ

ВИХОВУЄМО ПАТРІОТІВ34

«Десмос»:
єдність, лідерство, патріотизм

Руслан ТКАЧУК

ШЕФСТВО38

В об'єктиві «Галичини»

Тарас ГРЕНЬ

НЕЗАБУТНЄ42

Опромінення...
вегето-судинною дистонією

Сергій ЗЯТЬЄВ

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАННИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор

Володимир ЯРЦЕВ

viysko2003@ukr.net

Заступник головного редактора

Андрій ЧЕРНЯК

Відповідальний секретар

Володимир КОСЕНКО

Начальник відділу оборонної
політики та життєдіяльності військ

В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальник відділу міжнародного
військового співробітництва

Руслан ТКАЧУК

Начальник відділу ілюстрацій,
технічного оформлення та реклами

Василь ПОТАПЧУК

Фотокореспондент

Сергій ПОПСУЄВИЧ

Дизайн та верстка

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературний редактор

Олена ПОЛЯНСЬКА

Засновник:

Міністерство оборони України

Адреса редакції:

вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72

Телефони редакції:

(044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02

E-mail: viysko2003@ukr.net;

Електронна версія журналу:

www.vu.mil.gov.ua

© «Військо України», 2012

Підписано до друку: 23.04.2012 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в усіх
поштових відділеннях зв'язку

Свідцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Рік заснування часопису — 1994

Друк: ТОВ «Поліграф-Експрес»

Телефон з питань розміщення
реклами: (044) 483-08-39

На обкладинці: Мі-24 П під час
навчання «Взаємодія — 2011».
Фото Сергія Попсуєвича

Редакція не несе відповідальності за зміст
повідомлень інформагентств і може дру-
кувати статті, не поділяючи поглядів авто-
ра. Відповідальність за достовірність
фактів, власних імен та інших відомостей
несуть автори публікацій. Роботи (фото-
знімки, статті, малюнки, тексти та інші ма-
теріали), які прийшли на адресу редакції,
не рецензуються і не повертаються. Пе-
редрук матеріалів чи будь-яке інше їх ви-
користання можливо лише з письмового
дозволу редакції. При використанні мате-
ріалів посилання на журнал «Військо Ук-
раїни» обов'язкове. За зміст реклами від-
повідальність несе рекламодавець.

**УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
№ 220/2012**

**Про нагородження орденом
«За мужність»**

**військовослужбовців 164-ї
радіотехнічної бригади
Повітряного командування
«Центр» Повітряних Сил
Збройних Сил України
За мужність і самовіддані дії,
виявлені під час виконання
військового обов'язку,
постановляю:**

**Нагородити орденом
«За мужність» III ступеня
БЕРЕЗЮКА Володимира
Володимировича – солдата
(померлого)**

**ГУРІНА Олега Олександровича –
старшого лейтенанта
ШИЛА Ігоря Ігоровича – солдата.**

**Президент України
Віктор ЯНУКОВИЧ
30 березня 2012 року**

МОМЕНТ ІСТИНИ

Кривава драма у варті на території 164-ї радіотехнічної бригади Повітряного командування «Центр», штаб якої розташований у Харкові, сколихнула всю країну та вкотре довела спроможність наших військовослужбовців гідно захищати свою Батьківщину.

«...22 березня близько четвертої ранку двоє озброєних злочинців здійснили зухвалий напад на варту. Першим на шляху зловмисників опинився 20-річний солдат строкової служби Володимир Березюк. Хлопець, якому залишалося всього десять днів до звільнення, загинув від численних ударів ножем. Гідний опір нападникам учинили ті, хто прибув йому на допомогу: начальник варту 26-річний старший лейтенант Олег Гурін і

23-річний вартовий 3-ї зміни солдат Ігор Шило. Вони не дозволили бандитам заволодіти зброєю, і, будучи пораненими, застрелили одного зі злочинців, а другого знешкодили. Їхні дії можна вважати героїчними» — так приблизно писали всі газети.

Чергова зміна

Ця військова частина протиповітряної оборони розміщується практично в центрі Харкова, на ву-

лиці Дерев'янка. Поруч розташовані багатоповерхові житлові будинки, мешканці яких за багато років вже звикли до сусідства з військовими. Так вже сталося, що коли засновували частину, навколо були пустирі. Та згодом розпочалися будівельні роботи і територія набула сучасного вигляду.

Під пісні солдатів, що крокують на сніданок, місцеві мешканці збираються на роботу, а під сурму вечірньої перевірки вкладають

Солдат Ігор ШИЛО

Старший лейтенант Олег ГУРІН

дітей спати. Тому дізнатися про життєдіяльність військового організму можна просто з вікна 9-го поверху. Знали про це й зловмисники, а той факт, що службу у варті несуть молоді солдати-строковики, додав зрілим 33- та 42-річним братам-бандитам впевненості у задумі заволонувати зброєю без особливих труднощів. Слідчі вже підтвердили інформацію про те, що старший з братів мав досвід служби у військах спеціального призначення. Але злочинці дуже прорахувалися, поверхово оцінюючи професіоналізм воїнів-локаторників та інші аспекти організації вартової служби.

У переддень надзвичайної події бойове завдання у мирний час виконувала варта з декількох солдатів та одного офіцера. Час несення служби спливав за п'ять годин — о 9:00 22 березня. Певна втома особового складу варті, передранкова темрява та безлюддя навколо вартового приміщення були на боці зловмисників.

Як довели правоохоронні органи, бандити заздалегідь підготувалися до нападу. Біля паркану частини вони з першої години ночі чекали зручного для нападу моменту і лише о четвертій годині ранку таки наважилися здійснити свій злочинний задум. До вартового приміщення саме повернулася чергова зміна після заміни чатового на посту...

Професіонал у четвертому поколінні

Для помічника начальника відділення особового складу і строївої старшого лейтенанта Олега Гуріна та варта не перша. Кадровий офіцер у четвертому поколінні, він розуміє власну міру відповідальності за охорону і оборону військового об'єкта.

— Вартову службу я добре знаю. На посту провів не один місяць. Спочатку три роки ходив вартовим, коли ще навчався у Харківському університеті Повітряних Сил, а з 2008-го вже у лейтенантських погонах заступав на варту начальником, — розповідає офіцер.

— Повернувшись з поста, я підійшов до квартирки і подзвонив у двері вартового приміщення. Відчинив вартовий 2-ї зміни солдат Березюк. Я направився розряджати зброю. Вцей час ми почули ледь помітний шум, і я одразу ж пішов до будівлі. Коли відчинив двері, на мене напала людина в захисній масці і вистрілила з рушниці в голову. На щастя, весь мисливський дріб влучив у шапку та частково зрикошетив від кокарди. Сподіваючись, що я знепритомнів, він хотів рушити далі. Але я, падаючи назад, потягнув його за собою. Далі зав'язалася бійка на землі і мій вирішальний постріл з пістолета Макарова назавжди зупинив порушника, — згадує офіцер.

Коли молодший 33-річний нападник затих, офіцер побіг на го-

лос солдата Ігоря Шила, який на той час вже переміг 42-річного бандита і сидів верхи на ньому, намагаючись зв'язати руки. Начальник варті попередив злочинця про застосування зброї і про долю його товариша. Це швидко заспокоїло нападника. Тільки після цього всі помітили, що солдат Володимир Березюк лежить в калюжі крові.

Згодом до місця події прибули лікарі санітарної частини, приїхали швидка, міліція...

До речі, батько молодого офіцера, Олександр Миколайович, свого часу виконував інтернаціональний обов'язок в Афганістані, дослужився до військового звання «полковник» і у запас пішов з посади в Генеральному штабі Збройних Сил України. Діями єдиного сина він пишається.

— У 1980-х роках я бачив страхіття війни, людські смерті. Мій батько та діди теж брали участь у бойових діях. І ось черга дійшла до Олега. Якщо чесно, до цього часу я вважав його дитиною. Адже минуло лише три роки після випуску з військового університету, неодружений, живе з нами, обіймає доволі «спокійну» посаду в штабі. Але після цього героїчного вчинка я розмовлятиму з ним на рівних, — зазначає Гурін-старший.

Остання варта

23-річний стрілець взводу охорони роти матеріального забезпе-

чення солдат Ігор Шило прослужив у Збройних Силах лише чотири місяці. Для нього остання варта була тільки-но дванадцятою за час строкової військової служби.

— Коли підходив до вартового приміщення, скрізь на території бригади панувала тиша, навіть шуму вітру не було чути, — спокійно розповідає Ігор. — Коли ж ми заходили до кімнати з вулиці, то на нас кинулися невідомі у масках. Першим ув'язався у бійку зі нападником начкар. Я зняв автомат і спробував зупинити злочинця, як нас вчили командири: ножом і прикладом. Мені вдалося вибити у нього рушницю, чим, вважаю, й допоміг офіцеру. Та раптом на мене накинувся інший нападник. Далі була коротка бійка. Вдалося повалити його на підлогу і сісти зверху. Я колінами утримував руки злочинця і його ж обрізом притискав його голову до підлоги.

На питання, чи злякався молодий солдат, хлопець відповів, що діяв цілком автоматично. Напевно, допомогли навички з рукопашного бою, які щотижня з солдатами проводить начальник фізичної підготовки частини старший лейтенант Артем Гришко. Те, що поранений, він відчув, коли бушлат поважчав від крові. Два удари ножом прийшлися в ліву руку, а життя врятував бронежилет.

— Володю дуже жалко. Він був таким веселим і добрим. Ми з ним давно дружили, обидва харків'яни і з одного району. Пам'ятаю, як чекав він на звільнення у запас. Мріяв поїхати до Києва, де вже з травня мав працювати з батьком охорон-

цем на одному з приватних підприємств, — із сумом згадує Ігор.

Щороку у цей день...

Обидва герої лікувалися у Військово-медичному клінічному центрі Північного регіону.

— У цих військовослужбовців були незначні колото-різані рани, на які накладені шви. Звісно ж, на певний час їх звільнять від фізичних навантажень, нададуть короткострокову відпустку, — пояснив лікар-травматолог клініки ушкоджень ВМКЦ Сергій Бондар.

Щодня до військовослужбовців приходили рідні, товариші по службі та друзі, аби підтримати та висловити захоплення їхньою мужністю. А особовий склад роти матеріального забезпечення, де служив Володимир Березюк, вирішив щороку збиратися біля могили товариша в день його смерті та всіляко допомагати його родичам.

Вони йшли вбивати...

Не вдаючись у подробиці, можна оцінити рівень підготовки до, так би мовити, операції зловмисників та зробити висновок щодо їхнього наміру заволодіти декількома автоматами Калашникова, одним пістолетом Макарова та понад 700 набоями.

Йдучи на злочин, бандити мали при собі обріз мисливської рушниці, два ножі, дві радіостанції «Ком» з навушниками та мікрофоном, 10 патронів до мисливської рушниці 12-го калібру, флягу з водою, маски з прорізами для очей, безшумні бахіли з полімерного матеріалу, розкладну алюмінієву драбину, великий рюкзақ, бронежилет тощо.

— Усі посадові особи варти діяли згідно з військовими статутами. Це вже доведено, і тепер ми займаємося лише нападником. Можна констатувати, що напад брати-злочинці завчасно спланували, а їхні дії свідчать про холоднокривний намір діяти проти всіх військових на ураження, що є обтяжливими обставинами у визначенні ступеня провини, — уточнив військовий прокурор Харківського гарнізону майор юстиції Дмитро Шевченко.

З ним прощався увесь Харків

Із загиблим в результаті бандитського нападу Володимиром Березюком прощався увесь Харків. В останній шлях 20-річного солдата, як водиться, проводжали під звуки військового оркестру та трикратний салют. Офіцери ледве стримували сльози, а молоді солдати плакали, не приховуючи своїх почуттів. Не стримували сліз і друзі та знайомі Володимира.

— Це спокійний та дуже добрий юнак, — згадує колишній класний керівник Володі Наталія Бабенко. — Не можу говорити про нього в минулому часі. Ми, вчителі, оцінюємо дітей не по тому, які вони учні, а по тому, які вони люди. Так ось, Володя з порядних хлопців. Усе місто й досі шоковане цією трагічною звісткою.

Такої ж думки його командири та начальники.

— Він пішов з життя гідно, як справжній чоловік і захисник своєї Вітчизни, — вважає начальник радіотехнічних військ Повітряних Сил України генерал-майор Артур Артеменко. — Це героїчний вчинок. Якщо б не опір солдата Березюка, злочинці оволоділи б зброєю, і у жителів великого міста і області був би реальний привід для хвилювання. Можна цілком припустити, що завдяки мужнім діям вартових вдалося зберегти 700 людських життів, адже саме стільки набойів було у вартовому приміщенні.

Місцева громада та всі засоби масової інформації називають Березюка, Гуріна та Шила героями, на яких можна рівнятися. А учні Харківської міської школи № 125, де вчився загиблий юнак, підготували тематичну експозицію про нього та запропонували присвоїти навчальному закладу його ім'я.

Галина КОЖЕДУБОВА,
Фото Дмитра ГОРБУНОВА, Харків

НОВЕ ЖИТТЯ БОЙОВОГО ГВИНТОКРИЛА

У Державному науково-випробувальному центрі Збройних Сил України, що розташований в Криму, успішно завершилися державні випробування модернізованого вертольота вогневої підтримки наземних військ Мі-24П. Авіатори перевірили оновлену гвинтокрилу машину на міцність створенням максимально допустимих навантажень під час бойового застосування і пілотування у складних метеоумовах удень та вночі.

Питання належного й повноцінного забезпечення Збройних Сил України озброєнням та військовою технікою, які б відповідали сучасним і перспективним вимогам, нині вкрай актуальне. Адже воно безпосередньо впливає на рівень їхньої боездатності. Без своєчасного і якісного вирішення цього питання важко уявити створення потужного та ефективного війська. Про це говорив під час брифінгу директор Департаменту розробок і закупівель озброєння та військової техніки Андрій Артюшенко. Основним напрямом реалізації військово-технічної політики держави є підвищення темпів оснащення Збройних Сил України модернізованими, новими зразками озброєння, військової та спеціаль-

ної техніки, насамперед — літаками та вертольотами, системами протиповітряної оборони, бойовими кораблями та ракетними комплексами, високоточними боеприпасами, а також автоматизованими системами управління та цифрового зв'язку.

Сьогодні на базі Державного науково-випробувального центру ЗС України вже завершено спеціальні випробування модернізованого ударного вертольота Мі-24П в умовах високогір'я. Черговим досягненням цієї унікальної машини стало «підкорення» найвищої точки Криму — гори Роман-Кош, висота якої сягає 1545 метрів над рівнем моря. Водночас військові льотчики спільно з авіаційними спеціалістами ВАТ «Мотор-Січ»

продовжують сертифікаційні випробування оновленої «вісімки» — Мі-8МСБ, якому ця висота вже підкорилася. Загалом перенесення висоти «летовища» на півтори тисячі метрів над рівнем моря дозволяє визначити низку льотно-технічних характеристик роботи обох крилатих машин у гірських умовах при більш розрідженому повітрі. Адже авіаторам доводиться працювати за першою групою складності, а також на межі працездатності двигунів.

За словами очільника Державного науково-випробувального центру Збройних Сил України, заслуженого льотчика-випробувача СРСР, Героя України генерал-майора запасу Юрія Тішкова, технічні можливості нових унікальних двигунів ТВ3-117ВМА-СБМ1В, виготовлених ВАТ «Мотор Січ», якими обладнують модернізовані вертольоти, дозволяють піднятися на 9 тисяч метрів. Парадокс у тому, що з набором висоти і підвищенням температури двигуна він не втра-

чає потужності, а навпаки — збільшує її. Саме такий надійний потужний вертоліт з унікальними висотними характеристиками і необхідний у високогірних країнах. Нині на ДП «Конотопський авіаремонтний завод «АВІАКОН» триває перевірка гідросистеми та встановлення устаткування на вертоліт Мі-8МТВ для підкорення дев'ятитисячної висоти вже цього року.

Варто додати, що торік українські вертолітники піднімалися на висоту 8 тисяч 100 метрів.

— З новими двигунами вже піднімався на висоту 6 тисяч метрів. Відчуття — словами не передати, — говорить льотчик-випробувач вертольота Мі-8МСБ майор Юрій Юхимук. — Зазвичай для вертольо-

та такі висоти не властиві, але висотність цього гвинтокрила дозволяє. Також збільшені швидкопідйомність і маневреність. Тепер перевіряємо роботу двигунів у різних режимах.

— Державні випробування вертольота Мі-24П для всього колективу нашого центру стали посправжньому складним і відповідальним завданням. — продовжує директор Державного науково-випробувального центру Збройних Сил України Юрій Тішков. — Адже вони припали на зимовий період, який цього року в Криму був надзвичайно суворим. Ми поступово почали звикати до частої штормової погоди, що супроводжувалася сильними сніговими за-

метами. Тож довелося набувати досвіду польотів у складних метеоро умовах, за визначеного метеомінімуму та низьких температур з максимальними навантаженнями й граничними обмеженнями характеристик.

Але, попри ці обставини, випробування пройшли успішно. Здійснено понад 50 польотів із нальотом більше ніж 55 годин. Вперше виконано бомбардування з пікіруванням, по мішенях випущено понад 700 некерованих авіаційних ракет та приблизно 1200 гарматних снарядів, а також використано близько 50 фугасних і осколково-фугасних авіабомб. А загалом упродовж піврічного циклу льотно-конструкторських і державних випробувань проведено більше ніж 160 польотів з нальотом понад 130 годин.

Тож можна стверджувати, що модернізація цього вертольота стала не лише етапом реалізації Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на 2012-2017 роки, а й черговим кроком у розвитку вітчизняної авіатехніки та яскравим прикладом плідної співпраці військової науки і оборонно-промислового комплексу нашої країни.

Безпосередня модернізація вертольота відбувалася на базі Державного підприємства «Конотопський авіаремонтний завод «АВІАКОН» у тісній кооперації з низкою підприємств вітчизняного ОПК. Зокрема з ВАТ «Мотор Січ», що розробив для цього вертольота унікальний за своїми характеристиками новий двигун ТВ3-117ВМА-СБМ1В, якому нині немає аналогів у світі. Маючи потужність 2000–2500 к.с., він збільшує як практичну стелю (гранична висота польоту), так і вантажопідйомність вертольота. А під час стендових випробувань у термокамері також була підтверджена здатність двигуна працювати на висотах до 9000 метрів у діапазоні температур навколишнього середовища від — 60°C до +60°C і в діапазоні швидкостей — до 400 км/год. Тож доводилося навіть штучно обмежувати роботу двигуна, оскільки його потужність поки що значно перевищує можливості редуктора і трансмісії. Цікаво, що двигун може бути встановлений на вертоліт і без додаткового до-

Порівняльна характеристика вертольотів Мі-24 до і після модернізації

Найменування параметра	Значення	
	до модернізації	після модернізації
Цілодобове ефективне застосування	ні	так
Захист від сучасних засобів ПЗРК ("Стінгер", "Ігла", "Містраль")	ні	так
Радіус дії (км)	до 200	до 250
Мінімальна висота польоту в нічних умовах (м)	150	15
Помилка виходу в район цілі (км)	2	0,1
Підтримання злітної потужності: до висоти, м до температури, °C	1600 +15	4600 +45
Відповідність міжнародним вимогам	ні	так

опрацювання машини. А вартість його значно нижча за існуючі аналоги.

Щодо інших інновацій, то на вертольоті, зокрема, встановлена вітчизняна станція оптико-електронного пригнічення для його захисту від ураження всіма типами керованих ракет з інфрачервоними головками самонаведення — ПЗРК типу «Стінгер», «Ігла», а також ракет класу «повітря-повітря». Аналогів їй у світі також немає. Заслужує на увагу і пристрій для зниження теплової помітності вертольота, нові радіоелектронне обладнання і прилади радіозв'язку. Завдяки цифровому авіаційному прицільному комплексу, розробленому казенним підприємством спеціального приладобудування «Арсенал», значно підвищується точність застосування розширеної номенклатури некерованих авіаційних засобів ураження. А ТОВ «Науково-виробнича фірма «Адрон» розробила та поставила унікальну лазерну систему для прицілювання, яка в поєднанні з окулярами нічного бачення дозволяє застосовувати некеровані авіаційні засоби ураження вночі на гранично малих висотах польоту по неосвітлених нерухомих незамаскованих наземних цілях. Саме це принципово відрізняє модернізований вертоліт від його попередників. До речі, раніше через відсутність візуального контакту льотчика з землею висота застосування вертольота була обмежена. Але тепер завдяки окулярам нічного ба-

чення пілот отримує можливість виявляти й неосвітлену ціль. Йому залишається лише застосовувати відповідне озброєння. До того ж він може зробити це і безпосередньо над землею, на будь-якій мінімальній висоті! Це — своєрідна родзинка даної модернізації.

Такі можливості в комплексі із системою супутникової навігації роблять модернізований Мі-24П практично всепогодною та цілодобовою високоефективною бойовою машиною. Важливо і те, що на «АВІАКОНі» адаптували світлотехнічне встаткування кабіни пілотів до застосування окулярів нічного бачення. Але все це — так звана «мала» модернізація, яка не завершує вирішення комплексного завдання щодо підвищення бойового потенціалу вертольота. Тож попереду у конструкторів ще достатньо роботи. Зокрема поточно року передбачається провести спеціальні випробування із визначення практичної стелі в особливих умовах експлуатації: високогір'я, високих температур, а також під час застосування нового озброєння.

Цьому сприятиме і відновлена нещодавно співпраця з акціонерною компанією Sagem Defense Securite (Франція). Вона здатна не лише вивести Мі-24П на якісно новий щабель модернізації, а й стати основою для потужного технологічного прориву України на ринку озброєнь, продемонструвавши її здатність ефективно співпрацювати із загальноновизнаними європей-

ськими компаніями. Під час глибокої модернізації на вертольоті передбачене встановлення багатофункціональних дисплеїв, оглядово-прицільної станції з інтегрованим лазерним каналом управління, системи відео та аудіореєстрації, бортового обчислювача, інерціально-супутникової навігаційної системи, генератора цифрової карти. Тобто у кінцевому висліді матимемо цілком завершений, інтегрований комплекс бортового радіоелектронного обладнання, який дозволить льотчику, володіючи всією повнотою інформації, приймати обґрунтовані рішення під час експлуатації вертольота.

Реалізація запланованої програми глибокої модернізації дозволить отримати найкращий вертоліт-штурмовик Мі-24 нового покоління. Безумовно, ця машина посяде особливе місце серед модернізованих Су-25, Су-24, МіГ-29, Л-39, Мі-8, Мі-2. На ринку озброєння вона користуватиметься попитом насамперед серед країн Близького Сходу, Індії та Середньої Азії.

— Крім того, ця програма є лише певним етапом переходу до власного виробництва вітчизняних вертольотів, — зауважує Юрій Михайлович, — і тут не обійтися без інвестицій та державної підтримки у вигляді оборонного замовлення, розміщеного на підприємствах оборонно-промислового комплексу нашої країни. Принаймні ми зробили для цього все від нас залежне і вже подали Акт державних випробувань на розгляд відповідної комісії. Вважаю, що проведені випробування цілком дозволяють рекомендувати державному замовнику прийняти цей модернізований вертоліт на озброєння в обсязі всіх перевірених режимів роботи додаткового обладнання та використаної номенклатури авіаційних засобів ураження. Тож залишається сподіватись, що за результатами розгляду буде завершена процедура приймання відповідного етапу дослідно-конструкторської роботи та підготовлений проект наказу Міністра оборони України щодо прийняття модернізованого за першим етапом вертольота на озброєння вітчизняного війська.

Руслан СЕМЕНЮК, Крим.

УКРАЇНА ПИШАЄТЬСЯ ВАМИ!

— Нам є ким і чим пишатися. Українські миротворці у Косові — достойні представники нашої держави, — саме так оцінив їх бойову роботу Міністр оборони України Дмитро Саламатін під час перебування у національному миротворчому контингенті у складі Міжнародних сил безпеки в Косові на військовій базі «Bondsteel».

Це дійсно так. Іноземні колеги не раз відзначали високий професіоналізм наших миротворців. Командир багатонаціональної бойової групи «East» полковник армії США Джеффри Джей Літхен під час зустрічі з Дмитром Саламатіним відмітив значну роль, яку відіграють українські військовослужбовці, підтримуючи мир на Балканах. Американський полковник був відвертий у своїх оцінках: українські солдати й офіцери — одні з кращих у багатонаціональній бойовій групі.

А потім Дмитро Саламатін спілкувався з миротворцями. Подякував за високий професіоналізм при виконанні завдань та особистий внесок кожного солдата у створенні якісно нових мобільних та високопрофесійних

Збройних Сил України. Участь українських військовиків у миротворчих операціях — це не тільки набуття власного бойового досвіду, це ще й обмін досвідом з колегами із сучасних армій передових країн світу, які давно пройшли шлях реформ, у кого є чому навчитися. Саме тому миротворча діяльність українських підрозділів є складовою формування нового світогляду у кожного солдата й офіцера. Фактично ці підрозділи виконують завдання у складі багатонаціональних військових з'єднань різних країн, не поступаючись у вишколі своїм іноземним колегам.

Майже рік вони не були вдома, в Україні, де на них чекають рідні та близькі. Це також непростий іспит. І його українські миротворці витримали гідно.

А тим часом зі столичного залізничного вокзалу відбула перша група українських військовослужбовців національного миротворчого контингенту 16-ї ротації Міжнародних сил КФОР у Косовому. На цілий рік вони розлучаться з рідними домівками, сім'ями, коханими та близькими людьми. Вони зробили свідомо свій вибір. Щоб через рік повернутися на Батьківщину, яка завжди чекатиме на них. І також зможуть з гордістю сказати: «Ми це змогли! Ми зберегли мир на Балканах!».

Дар'я ЧІГАРЕВА,
фото Олександра КЛИМЕНКА,
Вадима КОВАЛЬОВА,
Сергія ПОПСУЄВИЧА

НАШІ — В КОНГО

Зважаючи на загострення політичної ситуації у Демократичній Республіці Конго, у лютому поточного року до складу Місії ООН в цій країні увійшли екіпажі 18-го окремого вертолітного загону Збройних Сил України. За цей час українські пілоти здійснили 180 вильотів загальною тривалістю майже 190 годин.

Нещодавно тут відбулись практичні заняття групи бойового управління загону. Миротворці тренувались у наведенні гвинтокрилів Мі-24 на наземні цілі. А колеги з індійського мирот-

ворчого батальйону мали змогу ознайомитись з бойовими можливостями Мі-24 та завданнями, які виконують українські вертолітники. Розглядались також і питання координації зв'язку та забезпечення взаємодії авіанавідників групи бойового управління з екіпажами вертольотів.

Підполковник Євген Давиденко та офіцер групи бойового управління капітан Олександр Плохов провели практичні наведення на визначені наземні цілі екіпажу вертольота Мі-24, який здійснював політ за маршрутом Гома – Руїнді – Ручуру – Гома.

У взаємодії з командиром екіпажу льотчиком 3-го класу майором Вадимом Потаповим авіанавідники здійснили 16 наведень.

«ЦИФРОВИЙ» ПОЛЬОВИЙ ВИХІД

Специфіка служби вимагає від військових бути завжди «на зв'язку». Найпоширенішим атрибутом сучасної людини у погонах, незалежно від роду чи виду військ та звання, є мобільний телефон, багато хто користується Інтернетом. Але всі військові знають, що коли прийде час «Ч», жодна із хитромудрих «штучок» масового користування не буде працювати. А військовий зв'язок безперервно діє як в мирний, так і у воєнний час.

Військовим зв'язківцям конче потрібно йти в ногу з часом. Відповісти вимогам сьогодення — завдання не просте, адже вимагає значних коштів на переобладнання новинками зв'язку. І цей процес вже триває. Наприклад, під час польового виходу військовослужбовці 55-го окремого лінійно-вузлового полку зв'язку, що у Рівному, не лише удосконалювали роботу на штатній техніці, а й випробували нові цифрові засоби зв'язку.

Начальник зв'язку 13-го армійського корпусу полковник Сергій Капшук розповів, що на такі польові виходи зв'язківці виходять двічі на рік. Кожен з цих заходів бойової підготовки триває щонайменше 20 днів. Цього вистачає, аби провести злагодження від екіпажу до польового вузла зв'язку.

— Завдання для зв'язківців і у мирний, і у воєнний час одне — забезпечення зв'язком органів військового управління, — наголошує начальник штабу — перший заступник командира полку зв'язку підполковник Олександр Кяго. — Тому пріоритетним напрямом нашої діяльності є підвищення рівня підготовленості військовослужбовців 55-го окремого лінійно-вузлового полку зв'язку.

Польовий вихід, який відбувався у чотири етапи, розпочався із сигналу тривоги. Підрозділи полку було приведено у бойову готовність. До частини по тривозі прибув особовий склад польового вузла зв'язку, центру мобільних вузлів і лінійно-кабельного батальйону зв'язку.

— Ми перевірили систему оповіщення військовослужбовців, —

вказав командир частини полковник Сергій Патапов. — Відпрацювали питання приведення підрозділів у різні ступені бойової готовності. Проведення подібних заходів підвищує рівень професійної підготовки фахівців та допомагає перевірити їхню готовність до виконання завдань за призначенням.

Специфіка полку полягає у тому, що тут військовослужбовці, на відміну від інших родів військ, не вступають безпосередньо у бій з противником, а забезпечують зв'язком органи управління. Тому після доведення тактичної обстановки підрозділи відбули в парк бойових машин для підготовки техніки до маршу та розгортання станцій і апаратних. Зауважу, що виїзду за межі військової частини не було. Усе відбувалося в пункті постійної дислокації. Але командування полку переконує, що на загальний перебіг польового виходу такий підхід не вплинув. Адже всі дії — від маскування до налагодження безперервної роботи — зв'язківці можуть виконувати і в ППД. На визначеному місці військовослужбовці розгорнули елементи навчального радіопольово-

го табору та відкрили чергування в радіомережах.

— Ми навчали особовий склад розгортати техніку, — розповідає начальник центру мобільних вузлів майор Микола Захарчук. — Вийшли в район зосередження і почали розгортати вузол зв'язку. Відпрацьовували всі елементи у складі екіпажів, потім взводів, рот і аж до вузла зв'язку.

Цей етап був найтривалішим. Командири підрозділів проводили заняття зі спеціальної, тактико-спеціальної, технічної підготовки на штатній техніці.

— Кожен має визначені обов'язки при розгортанні техніки. Для того, щоб особовий склад міг якісно працювати на ній та виконувати нормативи, поетапно відпрацьовуються визначені навчальні завдання. Виконання нормативів відбувається від простого до складного з метою доведення дій зв'язківців до автоматизму. Якщо хтось не вкладається в норматив, це негативно впливає на тривалість виконання завдання всього центру. А на полі бою другої спроби не буває.

Фахівці навчалися на стаціонарній навчальній базі та рухомому комплексі. Навчально-матеріальна база полку дозволяє готувати спеціалістів від лінійного наглядча до радіотелеграфіста. Ці можливості використовувалися у повному обсязі під час весняних навчань. Коли усі військовослужбовці виконали нормативи на оцінку не менше ніж «добре», почався етап безпосереднього забезпечення зв'язком керівного складу армійського об'єднання.

Зв'язківці займають свої робочі місця і виходять в ефір. В цей час вони виконують досить складну, майже ювелірну роботу: налаштовують радіостанції в заданому режимі, вводять ключі, вимірюють канали і здають їх в експлуатацію.

Військовослужбовці поетапно відпрацьовують елементи підготовки на навчальних місцях за спеціалізацією. Після цього їх допускають до виконання навчального завдання.

Варто зазначити, що учасники заходу діяли не в «теплих» умовах. Перевірялася профпридатність зв'язківців до роботи у визначених мережах як без радіоперешкод, так і за умов їх виникнення.

Один екіпаж під час польового виходу виконував роль противника. Знаючи, в яких діапазонах працюють зв'язківці, він намагався здійснити «радіодиверсію». А от «наші» мали швидко переходити на запасні частоти, ухилятися від радіоперешкод та виконувати завдання.

— Робота в таких складних умовах вимагає більшої концентрації уваги та сил, але разом з тим вона захоплююча, — розповідає старший солдат Тетяна Теслюк. — Приємно, що в цій грі ми взяли гору.

Учасники польового виходу виконували завдання як вдень, так і у вечірній час. Але для більшості із них суттєвих відмінностей в роботі не було. Адже різниця у виконанні завдань вдень або ввечері більше стосується радіоспеціалістів, оскільки згідно зі специфікою їхньої діяльності у сутінки вони переходять на інші частоти.

Протягом навчання зв'язківці працювали як на аналогових радіостанціях ще радянського виробництва, так і на новітніх цифрових. Зокрема, використовували радіостанції ультракороткохвильового діапазону Р-030, автоматичну телефонну станцію, радіорелейні станції Р-450, телефонні апарати ТА-01 і ТА-04, мультиплексорне обладнання українського виробництва. Також військові зв'язківці перейшли на нову транспортну мережу за допомогою протоколу

TCP/IP, а на окремих видах техніки діяли вперше.

— Ми отримали дві радіостанції ультракороткохвильового діапазону, — зазначив полковник Сергій Патапов. — Працювали на них в одному напрямку і протестували їх, як то кажуть, в польових умовах. А тому ми хочемо мати таку техніку на озброєнні.

Характеризуючи новинки, які використовувалися під час минулорічних військових навчань «Адекватне реагування-2011», Сергій Миколайович висловив переконання, що новітня радіотехніка себе повністю виправдала. Адже вона простіша в експлуатації, універсальніша, більш енергозберігаюча, а головне — працювати на ній може значно менше людей.

За словами командира полку, поступовий перехід від використання аналогового сигналу до цифрового суттєво полегшує забезпечення зв'язку військових частин армійського об'єднання з управлінням 13-го армійського корпусу. Ще одним важливим аргументом є те, що на новітні засоби зв'язку менше впливають радіоперешкоди, що і було підтверджено під час польового виходу.

Завершальним етапом польового виходу стала участь підрозділів у комплексному тактико-спеціальному занятті в складі польового вузла зв'язку. Рівненські військовослужбовці забезпечили зв'язком вищі штаби, зокрема управління 13-го армійського корпусу з Командуванням Сухопутних військ.

Олександр ГАЙН,
фото автора

СТРАТЕГІЯ ПЕРЕДБАЧЕННЯ

Нині побутує багато думок з приводу діяльності НАТО, багато критики спрямовано на адресу цієї організації. Яким став Альянс, які його основні цілі й завдання та з якими проблемами зіштовхується ця військово-політична організація в умовах сьогодення?

Коли НАТО працювало над розробкою та удосконаленням нової Стратегічної концепції, яка згодом була прийнята на Ліссабонському саміті, більшість зусиль Альянсу було зосереджено на вивченні нових викликів сучасному глобальному безпековому середовищу. Залишалося незмінним і основне завдання Альянсу — гарантування свободи та безпеки всіх його держав-членів, а також зобов'язання держав-членів НАТО щодо колективної оборони, як визначено у Статті 5 Вашингтонського договору. Проте під час презентації результатів здійсненого аналізу та рекомендацій Генеральному Секретарю НАТО в рамках розробки проєкту нової Стратегічної концепції НАТО став очевидним ще один ключовий аспект: стратегічне середовище та пов'язані з ним загрози сьогодні не розвиваються так, як це передбачалось у попередній концепції, вони еволюціонують непередбачуваним шляхом.

Стратегічне середовище

Говорячи про «непередбачуваність», мається на увазі не те, що нині загрози безпеці є більшими, ніж раніше, а лише те, що теперішні виклики безпеці є більш невизначеними та потенційно складними.

Нова фундаментальна парадигма, яку необхідно прийняти стосовно глобальної безпеки сьогодні, є відображенням того, як сприймаються ці загрози. Не можна дозволити собі розглядати нові загрози через призму «чорного або білого». Адже консервативне мислення, через яке загрози розглядаються з біполярної точки зору минулого, уже не працюватиме у сучасному середовищі. Для багатьох це дуже важко правильно сприйняти. Але у теперішньому багатогранному та взаємопов'язаному середовищі потрібно бути дуже гнучкими, щоб швидко адаптуватися до викликів і загроз, які постійно виникають.

Тоді, як головним завданням НАТО залишається колективна

оборона його держав-членів, змінилось те, яким чином ця організація виконує свої завдання в умовах виникнення нових загроз.

НАТО переживає непрості часи. У минулому Альянс ніколи не брав участі у стількох військових операціях, як тепер, і ще ніколи на нього не здійснювався такий сильний політичний і фінансовий тиск, що змусив розпочати процес його трансформації.

Так що сьогодні відбувається із зобов'язаннями НАТО, і як організація готується боротись з майбутніми викликами? Один із ключових моментів полягає в тому, що НАТО не є і не претендує на роль світового жандарма. Стратегічна концепція, прийнята у Ліссабоні, є дуже чіткою з приводу цього питання. НАТО не є глобальною безпековою організацією, але проблеми, вирішенням яких Альянс займається, носять глобальний характер.

Операції НАТО. Афганістан

Тут ситуація все ще залишається складною. Але, незважаючи на кількість жертв та часті тривожні коментарі у пресі, вона не погіршується. Навпаки, ситуація в Афганістані вказує на деякі ознаки покращення. Слід нагадати, що 49 країн беруть участь у Міжнародних си-

лах сприяння безпеці (МССБ) в Ісламській Республіці Афганістан. Вони з причин солідарності чи з якихось власних, вважають, що їхнім обов'язком є застосування воєнних, і не тільки воєнних, дій в Афганістані. Це важливо для легітимності. Жодна з країн, які беруть участь у МССБ, не хоче ризикувати тим, щоб якийсь терористичний режим захопив владу в Кабулі.

Це правда, що таліби є дуже стійкими. Та вони не в змозі утвердитись як переможці на афганській землі. І перш за все тому, що більшість афганського населення не хоче повернення їхньої влади.

3 липня 2011 року розпочався процес передачі повноважень у сфері безпеки від НАТО уряду Афганістану. Планується, що до 2014 року національна афганська армія та поліція візьмуть на себе всі повноваження у цій галузі.

Ось чому підготовка національної афганської армії та поліції є ключовим питанням. Понад 300 000 чоловік особового складу Сил безпеки Афганістану (з них 172 000 військових та 134 000 поліцейських) уже було підготовлено НАТО, і передбачається, що до осені 2012 року ця цифра становитиме 352 000 (195 000 військових та 157 000 поліцейських). На теперішній час Сили безпеки Афганістану гарантують на-

лежну безпеку 25% населення і рівень операцій, які вони проводять, постійно зростає. На другому етапі передачі повноважень ця цифра повинна сягнути 50%.

Незважаючи на втрати особового складу і збереження в Афганістані небезпечної ситуації, 2011 рік для сил Коаліції був відносно вдалим та ефективним.

Крім того, уряд країни успішно виконує національну програму реінтеграції. Протягом 2011 року понад 3 000 колишніх бойовиків склали зброю та повернулися до цивільного життя. Особливо успішною і показовою стала подія 12 січня 2012 року в місті Джелалабад, коли одне формування бойовиків майже у повному складі (69 осіб) офіційно склало зброю на центральному майдані та приєдналося до програми реінтеграції.

Що стосується майбутнього, то одним із важливих питань, які розглядатимуть на саміті в Чикаго у травні 2012 року, буде розвиток довготривалого партнерства з Афганістаном після 2014 року, продовження надання допомоги Силам безпеки Афганістану і уникнення нових загроз тому, що вже було досягнуто. Присутність військових інструкторів та радників у Афганістані, можливо, буде необхідна протягом досить тривалого

часу і після 2014 року. Це підтверджують два важливих аргументи.

Перший ґрунтується на історичному досвіді захоплення влади в Афганістані талібами після виведення радянських військ. Якщо залишити афганську владу наодинці з сучасними безпековими викликами, то це може спровокувати перетворення країни на притулок для міжнародних терористичних угруповань.

Другий полягає в тому, що навіть успіх виконання першої фази у 2014 році може перетворитись на фіаско, якщо він не буде підкріплений довготривалими зусиллями щодо створення всеосяжного афганського безпекового простору.

Незважаючи на всі труднощі, в Афганістані відбулися й позитивні зрушення. Досягнуто головної мети військової операції — знищення бази розташування найактивнішої міжнародної терористичної групи Аль-Каїди. Були створені та значно розвилися державні установи, заклади систем освіти і охорони здоров'я, посилилася боротьба із безробіттям. Участь НАТО у військовій операції в Афганістані відіграла позитивну роль у згуртованості країн-членів Альянсу.

Косово

На цей час чисельність сил КФОР на території Косова налічує близько 5 800 військовослужбовців з 20 країн-членів НАТО та 9 країн-партнерів НАТО. Їхніми головними завданнями є підтримання безпечного середовища і свободи пересування, перехід від планового патрулювання районів відповідальності та адміністративного кордону з Сербією до дій за викликом або при отриманні даних про загострення обстановки в певному районі Косова і впровадження принципу переходу від другої фази — «Стримуючої присутності» до третьої — «Мінімальної присутності», продовження співпраці з лідерами муніципального рівня, місцевих влад, релігійними і законних партій, рухів щодо недопущення розв'язання міжрелігійних та міжетнічних конфліктів.

Головною перешкодою у виконанні завдань силами КФОР з кінця липня минулого року було порушення свободи пересування підрозділів на півночі краю, пов'язане з блокуванням косовськими серба-

ми основних автомобільних шляхів у північних муніципалітетах у напрямках пунктів перетину кордону з Сербією.

Відновлення політичного діалогу між Пріштиною та Белградом під егідою ЄС з метою пошуку довготривалих рішень та зниження напруги залишатимуться головними питаннями ще протягом деякого часу. Зокрема, це передбачає знищення злочинних угруповань на півночі, усунення екстремістів від влади на місцевому політичному рівні, а для Пріштини — заспокоєння сербських меншин.

Боротьба з піратством

Поблизу берегів Сомалі НАТО координує свої дії з іншими зацікавленими сторонами, зокрема з тими, які беруть участь в операції ЄС з протидії піратству «Атланта». Хоча дії піратів стали більш активними за останні 3 роки, все ж таки спостерігається відносно зменшення кількості захоплених кораблів та заручників завдяки активним діям із захисту суден, що перебували в даному регіоні. У 2009 та 2010 роках були здійснені піратські напади на 45 кораблів, і «лише» на 20 кораблів у 2011 році. Пірати пристосовуються до заходів, спрямованих проти них, і стають ще агресивнішими, користуючись перевагами величезних морських просторів. Сомалійський басейн займає територію, більшу ніж Європа. Найвіддаленіша спроба нападу піратів відбулась на відстані 1 500 морських миль (2 700 км) від берегів Сомалі.

Операція НАТО «Океанський щит», що була розпочата у 2009 році, доповнює інші міжнародні дії та дії окремих країн у боротьбі з піратством поблизу узбережжя Сомалі і у відкритому Індійському океані. Вона стала логічним продовженням двох попередніх операцій НАТО з боротьби з піратством — «Союзний провайдер» (жовтень — грудень 2008 року) та «Союзний захисник» (березень — серпень 2009 року) і спрямована, перш за все, на ведення дій проти піратів на морі.

У рамках спільних зусиль міжнародних організацій у боротьбі з піратством основна увага Військово-Морських Сил НАТО у регіоні зосереджена на дотриманні безпеки у рекомендованому для транзиту суден коридорі. У той час, як дії угруповання ВМС ЄС зосереджені на забезпеченні безперешкодного проходження (ескорті) суден на підтримку Світової продовольчої програми ООН та наданні логістичної підтримки цивільним кораблям, то проведення операцій у внутрішніх водах Сомалі здійснюється за узгодженням з тимчасовим урядом цієї країни. За оцінками експертів НАТО, сукупна вартість заходів, спрямованих на боротьбу з морським піратством, становить 7–12 млрд дол. США на рік.

Альянс розширив свій підхід до боротьби з піратством за рахунок надання допомоги країнам регіону у вдосконаленні власних спроможностей щодо припинення цього виду незаконної діяльності.

Але тепер НАТО вимушене залишити виконання певної частки роботи на суходолі іншим зацікавленим сторонам.

Тренувальна місія НАТО в Іраку

Ця місія є менш відомою. Вона продемонструвала спроможність НАТО зробити свій внесок у розбудову регіонального потенціалу на військовому рівні. Це показовий приклад обмеженої участі з максимальним ефектом. Починаючи з 2004 року, Тренувальна місія НАТО в Іраку із загальною чисельністю 180 військовослужбовців (у тому числі 10 українських) розпочала свою діяльність у Багдаді та значно сприяла підготовці й освіті керівного складу нової іракської армії та поліції. Було підготовлено близько 5 200 офіцерів і військовослужбовців сержантського складу та 10 000 поліцейських. Успіх місії мав безпосередній вплив на формування бачення і підходів до Тренувальної місії НАТО в Афганістані. Вона є економічно ефективним військовим інструментом, який НАТО може знову використовувати у майбутньому з метою надання допомоги іншим країнам, удосконалення їхньої безпеки.

Лівія

Лівійська криза є наочним відображенням можливостей та недоліків НАТО. Операція «Об'єднаний захисник» офіційно закінчилась, і прийшов час підбити її перші підсумки.

Це був певною мірою військовий успіх, оскільки вдалось запобігти масовому вбивству цивільного населення, тому що перемога на суші залишилась у руках лівійців, а арабські партнери приєдналися до цих зусиль НАТО.

Це також була історія політичного успіху. Адже відомо, що Альянсу потрібно було декілька років, перш ніж направити свої війська у Боснію, декілька місяців, щоб розпочати воєнні дії у Косові, і лише 6 днів, щоб ухвалити рішення щодо проведення повітряно-морської операції у Лівії.

До участі в операції головним чином залучались такі країни НАТО, як США, Велика Британія, Канада, Франція, Італія, Бельгія, Данія, Нідерланди, Норвегія. Країна-партнер НАТО Швеція також направила свій підрозділ військово-

повітряних сил (ВПС) для участі в операції. До неї приєдналися і такі арабські країни, як Катар, Об'єднані Арабські Емірати та Йорданія.

З метою захисту цивільного населення ВПС НАТО здійснили понад 22 300 повітряних вильотів та використовували високоточну зброю, щоб мінімізувати людські втрати.

Щодо контролю над поставками зброї, то станом на середину вересня 2011 року 10 держав надали 14 кораблів та підводних човнів для проведення моніторингу режиму ембарго зброї, перевіряючи всі судна, які заходили в територіальні води Лівії. Тільки з березня по травень минулого року були перевірені 1 093 кораблі, з них 7 отримали відмову щодо проходу крізь лівійські територіальні води.

Хоча виконання поставленого завдання завершилось досить швидко, ця операція також показала певну обмеженість можливостей НАТО. Адже виконання 75% робіт з дозаправки літаків у повітрі було здійснено ВПС США, і це також стосується більшості засобів розвідки і спостереження.

Іншим уроком є те, що під час проведення будь-якої операції дуже важливого значення набуває регіональна підтримка. Без Ліги арабських країн і деяких інших країн регіону міжнародна спільнота ніколи б не змогла справитись із ситуацією настільки впевнено.

Виклики безпеці. Тероризм

Серед багатьох інших викликів безпеці багатогранна природа тероризму змусила Альянс переглянути старі підходи та розробити

інноваційні засоби, щоб протистояти цій загрозі. Відповідно, НАТО розширило масштаб своїх партнерських відносин за рахунок нових країн і міжнародних організацій, а також створило надійну систему обміну інформацією з метою підтримання цих відносин.

Що стосується співпраці з країнами-партнерами, то підхід НАТО до загроз тероризму враховує те, що вони виникають як всередині, так і поза межами Альянсу. Це засвідчує, що НАТО більше не може діяти самостійно. Як показали місії в Афганістані, Косові та операція в Лівії, партнерські відносини НАТО сприяли довірі з боку світової спільноти та забезпеченню легітимності його дій. Партнерські відносини між НАТО та іншими зацікавленими сторонами дозволяють підвищити рівень обопільної поінформованості щодо регіональної політики і соціальних умов та сприяють успішному реагуванню на нові виклики безпеці. Нова Стратегічна концепція НАТО наголошує на важливості існуючих програм співробітництва Альянсу, таких, як: Середземноморський діалог, Стамбульська ініціатива співробітництва і Партнерство заради миру, та вказує на важливість розвитку гнучких взаємовідносин поза межами цих програм заради кращої реалізації прагнень країн-партнерів НАТО.

Досвід проведення операцій НАТО та співпраці Альянсу з великою кількістю країн-партнерів протягом багатьох років свідчить про те, що особливо цінним є своєчасний обмін важливою інформацією у боротьбі з тероризмом. На початку операції «Активні зу-

силя» у Середземному морі, яку НАТО провело незабаром після подій 11 вересня 2011 року, її завданнями стало: здійснення контролю за судноплавством, виявлення, запобігання та захист від загроз терористичної діяльності. Проте сьогодні вона перетворилась на операцію, що базується на обміні інформацією та системі щодо обізнаності про морську обстановку з використанням сучасних технологій відстеження і аналізу. Велике значення для операції мало також співробітництво з країнами-учасниками, що не є членами НАТО. Мережевий підхід щодо співпраці з іншими країнами та організаціями і використання комп'ютерних і цифрових технологій дозволяє командувачу мати таку інформацію про обстановку в районі її проведення, про яку не могли й мріяти його попередники.

Аналогічна мережа обміну інформацією була створена в Афганістані. Це дало змогу всім партнерам у рамках Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан (МССБ) мати єдине бачення операції.

Але у цій сфері необхідно зробити ще багато. Для Альянсу та країн-партнерів існує безліч перешкод, які заважають оптимально використовувати системи обміну інформацією.

Кібернетичний захист

Ще до початку кібернетичних атак на естонські установи навесні 2007 року зусилля НАТО у сфері кібернетичного захисту в основному були спрямовані на захист комунікаційних систем та засобів у межах своєї компетенції. Після

здійснення цих атак проведено детальну оцінку стану власного кібернетичного захисту та визнано необхідність у більш широкому підході для посилення безпеки у цій відносно новій сфері. Як визначено у новій Стратегічній концепції, НАТО «і надалі розвиватиме свою спроможність попереджати, виявляти, забезпечувати захист та ліквідацію наслідків кібернетичних атак». Головна мета полягає в тому, щоб забезпечити захист мереж і засобів Альянсу та його партнерів.

Тому в червні 2011 року міністри оборони країн-членів НАТО ухвалили Політику НАТО щодо кібернетичного захисту, яка разом з Планом дій відображає пріоритети та специфічні завдання — «що» і «як» Альянс робитиме для того, щоб успішно протистояти кібернетичним викликам. Скоординований підхід до кібернетичної безпеки охоплює повний спектр завдань, починаючи від процесу планування розвитку спроможностей до розроблення відповідних механізмів щодо протистояння кібернетичним атакам. Як наслідок, головні принципи НАТО у сфері кібернетичного захисту полягають у попередженні кібернетичних атак, забезпеченні стійкості та захисту особливо важливих кібернетичних структур.

Як і у боротьбі з тероризмом, кібернетичний захист також значною мірою залежить від співпраці НАТО з країнами-партнерами, здійснення координації та обміну інформацією з його союзниками, міжнародними організаціями та іншими зацікавленими сторонами.

Сфери глобального інтересу

Розповсюдження балістичних ракет є ще одним суттєвим питанням, яке становить собою реально зростаючу загрозу для Євроатлантичного регіону. Воно і вимагає певних зобов'язань та величезних дипломатичних зусиль. У цій сфері НАТО прагне співпрацювати з іншими зацікавленими сторонами, і, зокрема, із Російською Федерацією.

Для НАТО є дуже важливим вільний доступ до світових просторів: кібернетичного, космічного, наземного та морського.

Щодо морського простору, то він потребує надзвичайно приспільованої уваги, враховуючи вплив

піратства на здійснення морських перевезень, про що вже йшла мова. Середня сума викупу, яка виплачується судноплавними компаніями за звільнення кораблів та екіпажів суден зросла від 150 тисяч доларів США у 2005 році до 5,4 мільйонів доларів США у 2010 році. Невідомо, як довго буде продовжуватись ця ситуація. Тут потрібен широкий комплексний підхід, який включатиме в себе не лише проведення операцій на морі, але й, що більш важливо, удосконалення урядового контролю та регіонального підходу на суходолі.

Космос поки що не є полем бою. Та ніхто не може дати гарантії, що у майбутньому він не буде використовуватись зі злими намірами. Навіть здійснення нападів на супутники становить величезну потенційну загрозу безпеці. Адже, залишивши «незрячим» свого противника, можна досягти переваги як у тактичному, так і в стратегічному аспектах. Безсумнівно, космічний простір є досить складною сферою комерційної діяльності, але в майбутньому він набуватиме все більшого стратегічного значення з погляду безпеки.

Передбачення та прогнозування є абсолютно необхідним для протистояння асиметричним загрозам, таким, як міжнародний тероризм і піратство на морі, або новим — енергетичній безпеці та безпеці впливу технологій, що розвиваються і потребують більш широкого комплексного підходу.

Жодна з цих загроз не може бути вирішена виключно військовими засобами. З часів проведення операції в Боснії НАТО засвоїло, що військових спроможностей та рішучості недостатньо для дій у нестабільних державах. Військові можуть сприяти відновленню надійного і безпечного середовища, але доповнити їхні дії необхідно вирішенням питань державного управління, правового урегулювання, економічного розвитку, залученням і використанням можливостей цивільних служб, експертів.

Реформування та трансформаційні процеси НАТО. Фінансова криза

Фінансова криза, яка сильно зачепила усі розвинуті країни, матиме серйозні наслідки. За останні 3 роки оборонні бюджети країн

членів НАТО було урізано на 24 мільярди євро. Найбільш постраждали військові бюджети європейських країн. Але й Пентагон також заявив про значне скорочення витрат.

Ця ситуація вимагає проведення реформ Альянсу. Планується, що військову структуру НАТО протягом двох років буде скорочено від 13 000 до 8 900 осіб, також значно скоротять органи управління (штаби). Це і є відома реформа командної структури Альянсу. У той же час кількість агенцій НАТО зменшать з 14 до 3. У штаб-квартирі НАТО триває реформування з метою спільного розміщення цивільного та військового персоналу.

Розумна оборона

Запропонована Генеральним Секретарем НАТО ініціатива «Розумна оборона» — одна із можливостей вирішення цієї проблеми. Зазначена ініціатива є спробою керівництва Альянсу вдосконалити процес оборонного планування.

Гасло цієї ініціативи — «робити більше, а витрачати менше». «Розумна оборона» включає в себе перегляд розподілу всіх витрат, щоб кожне євро використовувалось ефективно.

Яскравими прикладами «Розумної оборони» на сьогодні є реалізація спільного проекту щодо відновлення, модернізації та продовження технічного ресурсу вертольотів радянського виробництва, у тому числі для потреб Сил безпеки Афганістану; спільна закупівля важких військово-транспортних літаків C-17 «Глобальний майстер» для посилення оперативних спроможностей у сфері стратегічних авіаційних перевезень, до якої вже залучено 10 країн-членів НАТО та дві країни-партнери (Фінляндія та Швеція); спільні амфібійні сили Великої Британії та Нідерландів (цей проект було започатковано 40 років тому, але сьогодні він набув більшої актуальності); захист повітряного

простору Балтійських країн країнами-членами НАТО, які володіють зазначеними спроможностями; спільна французько-бельгійська ініціатива з підготовки пілотів винищувальної авіації; Об'єднаний штаб ВМС, започаткований Нідерландами та Бельгією (так званий «Адмірал Бенелюкс»); розвиток навчально-тренувальних спроможностей (центрів) однією країною-членом та їх використання всіма іншими; система раннього повітряного оповіщення «АВАКС» тощо.

Потрібно зауважити, що у подальшому НАТО доведеться долати небезпеки більш нестабільного і менш прогнозованого характеру — у тому числі теракти, розповсюдження зброї масового ураження, кібернапади, спрямовані на сучасні системи комунікації, саботаж поставок енергоносіїв, руйнування важливих маршрутів морського судноплавства. Тому цілком ймовірно очікувати пропозиції Альянсу щодо залучення країн-партнерів до реалізації спільних проектів у рамках вказаної ініціативи, де залежно від конкретних обставин НАТО гратиме провідну або допоміжну роль.

Ключового значення у реалізації ініціативи набуватиме покращення стратегічних відносин між НАТО та Європейським Союзом у всіх сферах, особливо у політичній, військовій та фінансовій.

Співробітництво з партнерами

Ще одним важливим моментом є співробітництво Альянсу з партнерами. Адже НАТО більше не може діяти самостійно.

Стратегічна концепція НАТО визнає ЄС як свого унікального і важливого партнера. ЄС має необхідні інструменти, зокрема ті, що стосуються комплексного підходу до врегулювання кризових ситуацій. А проблеми швидше за все виникають у Брюсселі, де постійні політичні перешкоди заважають подальшому прогресу.

Стосовно інших партнерів, то нещодавні дії НАТО довели, що марно намагались накласти будь-яку з своїх моделей на різну стратегічну, культурну чи соціальну реальність. Для вирішення багатьох конфліктів необхідно вести діалог та підтримувати партнерські відносини з державами, що мають іншу культуру, але поділяють погляди НАТО.

Стратегічна концепція НАТО визнала важливість розвитку відносин поза межами існуючих програм співробітництва для максимального врахування потреб і прагнень своїх партнерів. Безсумнівно, що внесок таких країн-партнерів, як Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Йорданія чи Марокко в операцію у Лівії, надав суттєву підтримку його діям.

Крім того, сьогодні помітне поліпшення відносин між НАТО та

Росією. Серед позитивних прикладів ґрунтовної та змістовної співпраці щодо врегулювання ситуації в Афганістані є проекти з підготовки та підвищення кваліфікації поліцейських і прикордонників країн Центральної Азії, Афганістану та Пакистану у боротьбі з наркотрафіком. Навчання проводяться переважно в Росії та Туреччині. На початок 2011 року було підготовлено 1 300 представників силових структур вищезазначених країн.

Російською стороною надається транзит для цивільних і військових вантажів країн-членів НАТО в Афганістан та у зворотному напрямку для забезпечення тут операцій, обсяги якого дедалі зростають. Це розглядається як суттєва допомога Альянсу.

Підготовлено і започатковано реалізацію проекту із ремонту та технічного обслуговування вертольотів АНА в рамках діяльності Трастового фонду НАТО/ПІЗМ.

На сьогодні Росія і Альянс працюють над розширенням тематики проведення спільних навчань, рятувальних робіт у світовому океані на кораблях та підводних човнах військово-морських сил країн з огляду на трагічні події на атомному підводному човні Військово-Морських Сил Російської Федерації «Курськ». Останнє навчання «Болд Монарх — 2011» за участю підводного човна та трьох кораблів Чорноморського флоту Російської Федерації відбулося біля берегів Іспанії.

З цього року передбачено активізувати співробітництво НАТО з Росією у сфері проведення спільних військових навчань із захисту від терористичних загроз та атак.

Слід зазначити, що теперішня стратегічна обстановка, можливо, ще ніколи не була настільки невизначеною. Всі чітко усвідомлюють: це лише кінець одного циклу і початок наступного, але ніхто не може уявити, що буде далі. Єдине не викликає жодних сумнівів — військові разом з дипломатами і політиками повинні бути максимально гнучкими у своїх діях, щоб справитись з усіма можливими викликами.

Олена СОКОЛОВА,
офіцер відділу Головного управління
військового співробітництва та
миротворчих операцій Генерального
штабу Збройних Сил України

Дорога в Карпати завжди мальовничо-чаклунська. Скільки б не їздив нею, здається, що наче вперше бачиш гори, які поволі насуваються на тебе, і ще якась хвилина — і вони розчавлять тебе, мов комашинку. Аж ні. Шлях робить різкий виворот, і ти далі рухаєшся між зелених пагорбів древніх Карпатських гір. Саме вони й досі ховають у собі чимало таємниць. Таємниць, про які не знає навіть всюдисущий «ГУГЛ-МЕП», показуючи на екрані замість картинки невеличку білу пляму. Про одну із них ця розповідь.

Об'єкт «С»

Якщо вам коли-небудь припаде шукати в Івано-Франківську людину за поштовою адресою: вулиця Авіаційна, 16, то навіть і не починайте. Бо такого будинку в старовинному Станіславі ніколи не було. Хоча адреса офіційно існує вже п'ятдесят років! І за нею криється не багато і не мало, а ціле військове містечко з майже двохтисячним населенням. Це одна з 13-ти центральних баз зберігання ядерних боєприпасів колишнього Радянського Союзу, так званий «об'єкт «С» (саме за такою номенклатурою рахувались подібні установи в таємничиних документах того часу). Розташована вона за 70 кілометрів від обласного центру в ущелині поблизу карпатського селища Делятин. За часів СРСР тут обслуговували ядерні боеголовки стратегічних, тактичних та міжконтинентальних ракет. З розпадом Союзу частина залишилась, та профіль її діяльності змінився докорінно.

Правда і міфи про «Делятинську таємницю»

До самого військового містечка веде нічим не примітна вузька селищна дорога. Коли їдеш місцевими вибоїнами, то важко повірити, що вона веде до колишнього надтаємного і одного з найбільш фінансованого об'єкта нашої країни. Однак, таємність вимагала, і гене-

рали різних рангів, що приїжджали час від часу сюди, «струшували з себе паркетний пил», гигаючи машинами вздовж гуцульських хат. Відїхавши майже чотири кілометри від центральної траси Івано-Франківськ — Яремче, несподівано за поворотом наштовхуємось на КПП. Зроблений він на кшталт блокпоста: дорогу перекривають два бетонних блоки, високі металеві ворота міцно замкнуті колодкою. Суворі перевірки документів, звірка з даними контролюючих органів. Хоч часи міняються, та порядок все ж таки залишився. Незважаючи на те, що у військове містечко Делятин тепер їздить цивільна маршрутка та різні автомобілі, які обслуговують місцеві магазини і бари, потрапити на територію можливо лише за спецпереступками.

Дорога від КПП до житлового містечка — це ще шість кілометрів гірської траси. Зрідка біля узбіччя можна побачити старі яблуневі сади з прогалинами між деревами, по яких можна вгадати, де стояли селянські хати. Свого часу тут було велике село Луг, яке за рішенням Сталіна переселили, а хати знищили. Одна з найпоширеніших байок про утворення бази переповідає про те, що ніби Лаврентій Берія навімання тицьнув пальцем в карту Карпатських гір і наказав створити там найпотужнішу базу, але вірити в це важко.

Адже насправді надто добре вибране місце для розташування бази — всередині довгої карпатської ущелини, яку надійно прикривають гори. Однак частка правди в розповіді про створення бази є, бо кілометрові тунелі у тверді гірські породи працюють багатьох тисяч в'язнів тодішнього СРСР.

Місцевих жителів до робіт не залучали, і вони навіть не здогадувались, що там робиться за колючим дротом, яким було обнесено гори навколо. Відповідно до створеної радянськими контррозвідниками легенди, всі, хто служив тут за часів Союзу, мав московську(!) прописку. Діти вчилися у московській середній школі №131, молодші ходили у московський дитячий садочок. Місцеві магазини теж були на забезпеченні столиці. Тому тут навіть у найважчі часи можна було придбати й ікру, і дорогий одяг, і побутову техніку. Були в містечку

Потрапити сюди, зрештою, як і виїхати, можна було лише у спецвагоні із закритими вікнами, що зовні нагадував звичайнісінький плацкартний вагон

свій пологовий будинок і своя лікарня. Однак потрапити сюди, зрештою, як і виїхати, можна було лише у спецвагоні із закритими вікнами, що зовні нагадував звичайнісінький плацкартний вагон. Для маскування основної специфіки частини її було класифіковано як авіаційну винищувальну. На найвиднішому місці (яке добре можна продивитись як з літака, так і з космосу) було встановлено постамент з корпусом винищувача МіГ-15, всі військовослужбовці носили тільки льотну форму. Вся символіка на клубі та інших будівлях містечка свідчила виключно про авіаційне спрямування служби. А на додачу, щоб було більш переконливо, якщо на якійсь із туристичних баз у Карпатах зненацька з'явиться іноземний нишпорка, кілька разів на тиждень над військовим містечком пролітали справжні літаки, які опускались чи не до дахів і стрімко злітали над горами. У тих, хто відпочивав у Яремчі чи Ворохті, і справді складалось враження, що літаки злітають з якогось невидимого гірського аеродрому.

Оборона цього таємного об'єкта теж була продумана до дрібниць. Ускелях створили низку підземних ходів, що поєднували систему бункерів, дотів та дзотів. Гори навколо обтягнули мережею колючого дроту з цілою системою сучас-

ної сигналізації. Тому, хто наважився б штурмувати цей об'єкт, довелося би докласти великих зусиль, адже самі гори виступають тут надійним природним захистом, слугуючи стінами цього своєрідного гірського форту. До речі, саме в цьому місці було вщент розбите одне з найпотужніших радянських партизанських об'єднань — загін Сидора Ковпака. За різними розсекреченими даними, на момент розпаду Союзу Україна володіла другим (після Росії) арсеналом стратегічних і тактичних боєприпасів — 2 345 одиниць. Майже всі вони час від часу проходили обслуговування тут, у Карпатах. Проте, скільки людей перейшло через службу у цьому містечку, достеменно невідомо, адже більшість документів, що стосуються життя і роботи «Московського району» України, і досі залишаються таємницею.

Сучасність з обмеженим доступом

Вся територія військового гарнізону умовно поділена на три великих частини: в одній проживають цивільні мешканці, інша — військове містечко, а третя — це так звана технічна територія. Після розпаду Радянського Союзу і відмови України від ядерної зброї підземні сховища Делятина спорожніли. Та перебувати у небутті їм не

Ще донедавна тут не було навіть телебачення. Та цю проблему тепер вирішили супутникові антени. До містечка вже протягують лінію швидкісного Інтернету

судилось. За рішенням керівництва Міністерства оборони, саме сюди було перебазовано більшість арсеналів із Західної України. Артилерійські та ракетні боеприпаси, що колись зберігались неподалік великих міст і становили певну загрозу їхнім мешканцям, тепер надійно вкриті за товщею гір. За словами командира частини полковника Юрія Грицика, про надійність цих складів годі й говорити. Щороку держава виділяє чималі кошти на підтримання живучості цього арсеналу. Кілька років тому у сховищах було встановлено сучасну систему запобігання пожежі та контролю за вологістю і температурою. Територія як самої бази, так і технічних об'єктів перебуває під суворим охороною, більшість якої складають автоматизовані системи спостереження. Тому проникнути сюди непоміченим просто неможливо. І навіть всюдисущі хлопчакі — діти військовослужбовців знають, що їхнє поле ігор та розваг обмежується лише межами цивільного містечка. Та якщо порівняно з радянськими мірками рівень таємності значно знизився, доступ до технічних територій досі суворо регламентується. Потрапити всередину сховищ може лише обмежена кількість людей.

Зрозуміло, що, власне, життя арсеналу і диктує весь ритм існування містечка. Сьогодні воно склада-

ється із 115 житлових будинків. Загалом це так звані індивідуальні будинки — невеликі котеджі з автономним опалюванням та невеличким палісадником. Є ще 17 чотири — і двоповерхових будинків, які військові між собою називають «досами» (від радянського — дім офіцерського складу). Зрештою, для нормального існування людей тут є все необхідне: кілька магазинів, що повністю забезпечують продуктами (ціни мало різняться від міських), аптека, ощадкаса, поштове відділення і навіть невеличкий ринок.

Однак скорочення Збройних Сил України внесло свої корективи і в структуру цього містечка. Було ліквідовано і знищено лікарню. Тепер невідкладну допомогу надає медсанбат частини, а більш важких хворих доводиться везти до районної лікарні, майже за 15 кілометрів. Між іншим, після закриття Івано-Франківського військового госпіталю, найближчий потужний військовий медичний заклад з денним стаціонаром тепер міститься у Чернівцях. А це приблизно 190 кілометрів гірськими дорогами. Та попри все вдалося зберегти школу і дитячий садок. Тепер там навчаються і підрастають майже вісім сотень дітей. Завуч середньої школи Василь Пиндорак із задоволенням показує комп'ютерний клас, майстерні та особливу гордість

школи — клас, в якому навчають предмету із захисту Вітчизни. Адже за допомогою військових він обладнаний за останніми вимогами. Тут є куточок з місцем днювального, макети зброї. Та, за словами педагога, є в школі чимало проблем. Скажімо, із забезпеченням спортивним інвентарем. Щось купують батьки, щось самі вчителі. Тому і мріє завуч про те, що в краї, який претендує на проведення зимової Олімпіади 2020 року, таки з'явиться спонсор, котрий подарує дітям із закритого містечка бодай десяток м'ячів та скакалок.

Окрема тема — наявність розваг для молоді. Деякі мешканці містечка стверджують, що кращого відпочинку, ніж тут, у горах, годі й знайти: взимку — це лижі і ковзани, а влітку — риболовля, гриби чи просто пікнік на затишній лісовій галявині. Однак дехто з молодих нарікає на відсутність здобутків цивілізації, бо немає ні театру, ні навіть дискотеки. Ще донедавна тут не було навіть телебачення. Та цю проблему тепер вирішили супутникові антени. Між іншим, за словами заступника командира з виховної роботи майора Ярослава Кушини, до містечка вже протягують лінію швидкісного Інтернету. І до кінця весни у квартирах військовослужбовців буде свій «ір-вихід у світ».

Здається, все тут, як у всіх. І навіть великі проблеми не оминають. Справа в тому, що через усю територію містечка протікає річка Лувівська, яка навесні перетворюється з невеликого струмочка у повноводний бурхливий карпатський потік. Ось і під час цьогорічного паводка ріка підмила частину дороги та основу головного мосту, що поєднує містечко з «великим світом». На ремонт необхідні чималі кошти, яких в Міноборони немає. Але, за словами військових, якщо проблему не почати вирішувати негайно, то дуже швидко вона може перерости у велику катастрофу. Адже життя в горах диктує свої умови. Та місцеві мешканці дивляться у майбутнє з оптимізмом. За роки служби тут, вони навчилися бути дружними, бо переконались, що лише разом зможуть подолати будь-які біди.

Тарас ГРЕНЬ,
Івано-Франківськ

КЛЮЧІ ВІД НЕБА

Кожен день наближає нас до визначної події у нинішній історії держави — проведення одного з найпопулярніших у світі змагань — чемпіонату Європи з футболу. Така честь випала Україні на пару з Польщею. Для широкого загалу — це велике спортивне свято. А для військовослужбовців Збройних Сил ще й неабияка відповідальність.

...У 40-ій бригаді тактичної авіації повітряного командування «Центр» Повітряних Сил Збройних Сил України тривали звичайні бойові будні. З'єднання перебувало на бойовому чергуванні в системі протиповітряної оборони України і водночас інспектувалося комісією з питань безпеки польотів. Зокрема, перевіряли готовність до виконання завдань із захисту повітряного простору над столицею України під час проведення європейської першості з футболу.

З раптовою перевіркою до авіаційного з'єднання прибув Міністр оборони України Дмитро Саламатін, щоб на власні очі побачити, як триває бойова робота та якою є його готовність до виконання завдань за призначенням. Керівник українського оборонного відомс-

тва особисто перевіряв приведення бригади тактичної авіації у повну бойову готовність і оцінив дії військових пілотів на «відмінно».

Як готуються до Євро-2012 у Західному регіоні України розповів перший заступник командира повітряного командування «Захід» Повітряних Сил Збройних Сил України генерал-майор Іван Требуха:

— Наші основні зусилля будуть спрямовані на комплексну розвідку та контроль за використанням повітряного простору у відповідній зоні, проведення кваліфікації повітряних суден і припинення їхніх протиправних дій.

Відповідно до загальних завдань вартовим неба необхідно підготувати пункти управління, вивести на необхідний рівень фаховість льотчиків-винищувачів. Триватиме і під-

готовка декількох зенітних ракетних комплексів та двох окремих радіолокаційних взводів, які висуватимуться на визначені позиції.

Окрім того, контролюється підготовка сил і засобів протиповітряної оборони інших військових колективів, які діятимуть у зоні відповідальності. Йдеться про авіацію і засоби ППО, що залучатимуться від армійського корпусу Сухопутних військ.

Плідно працює робоча група з питань підготовки до виконання заходів антитерористичного забезпечення.

Українські вартові неба взаємодіють з Центром оповіщення збройних сил НАТО в Європі, налагоджена співпраця з командними пунктами ВПС і ППО сусідніх держав.

До речі, під час проведення матчів Євро-2012 як на аеродромах, так і у повітряному просторі України постійно чергуватимуть до чотирьох винищувачів і двох вертольотів. Загалом до забезпечення безпеки проведення футбольного чемпіонату буде залучено 28 літаків, 16 вертольотів, 10 зенітно-ракетних комплексів.

А на полігоні 1-ї окремої танкової бригади, що на Чернігівщині, та Новомосковському загальновійськовому полігоні у Дніпропетровській області воїни-зенітники виконали вправи бойових стрільб із зенітних гарматно-ракетних комплексів «Тунгуска».

Так, на Чернігівщині стрільби проводилися в межах підготовки підрозділів протиповітряної оборони 8-го армійського корпусу Сухопутних військ ЗС України, які залучатимуться до безпекових заходів Євро-2012.

За результатами стрільб були визначені основні та резервні екіпажі зенітних гарматно-ракетних комплексів «Тунгуска», які виконуватимуть завдання щодо антитерористичного забезпечення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу.

Завершальним етапом їхньої підготовки стане спільне навчання визначених сил і засобів протиповітряної оборони Збройних Сил України та Війська Польського на 233-му загальновійськовому полігоні «Тучин», що на Рівненщині.

КОДЕКС ЧЕСТІ ОФІЦЕРА: НОРМИ ПОВЕДІНКИ ЧИ ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР?

Поглиблення процесів оздоровлення морально-психологічного клімату у військових колективах, використання духовного та виховного потенціалу, розвиток культури і духовності у Збройних Силах України, військово-патріотичне виховання — це ті основи, без яких неможливий подальший розвиток нашої армії. Тому гуманітарна складова набуває особливої уваги.

Боездатність Збройних Сил України обумовлюється не тільки суто технічними параметрами, але й людським фактором, моральним духом, професійною підготовленістю військовослужбовців до виконання поставлених завдань. Зростають вимоги до командно-виховного складу щодо підвищення виховного й морально-психологічного забезпечення життєдіяльності підрозділів. Підготовка

офіцера-лідера, спроможного організувати військовий колектив на якісне виконання поставлених завдань, створення серед підлеглих атмосфери сприятливих морально-етичних відносин, формування у майбутніх офіцерів необхідних морально-ділових якостей, норм поведінки в умовах реформування та розвитку армії є одними із головних завдань військових вузів і командирів (начальників) військових частин.

Забезпечення у військових колективах здорової морально-психологічної обстановки, статутних умов життєдіяльності та військової служби, формування у офіцерів високих морально-ділових якостей можливо тільки при проведенні цілеспрямованої роботи щодо впровадження Кодексу честі офіцера Збройних Сил України.

Військовий досвід, матеріали досліджень свідчать, що сучасні молоді офіцери — це люди, які здебільшого характеризуються стійкими переконаннями, науковим світоглядом, любов'ю до Батьківщини, свідомим ставленням до виконання своїх обов'язків. Вони свідомо обрали свій життєвий шлях, їм, як правило, притаманна стійка і дієва військово-професійна спрямованість, що виявляється в їхньому прагненні до глибокого оволодіння військово-технічними та спеціальними знаннями, професійними вміннями та навичками, педагогічною майстерністю. Їхній стійкий інтерес до служби знаходить вираз в активній військово-професійній діяльності.

Досвід виховної роботи у військовому навчальному закладі, вивчення відгуків про випускників із військ, безпосереднє спілкування з ними показує, що в становленні молодих офіцерів є свої труднощі. В першу чергу, це розбіжність між уявленнями офіцера про характер і зміст військово-професійної діяльності та реальністю. Вона може бути викликана тим, що під час навчання курсанта у навчальному закладі сформувалися неадекватні уявлення про армійське життя, про функціональні обов'язки офіцера. В такому разі він розгублюється, робить багато помилок, а нерідко і розчаровується в обраній професії.

Негативно впливає на виконання молодим офіцером своїх служ-

бових обов'язків не завжди адекватне ставлення до нього старших начальників.

Замість того, щоб допомогти швидше влитися в армійський колектив, засвоїти посадові обов'язки, адаптуватися до нових умов служби, в окремих частинах робота з новоприбулими зводиться до прийому заліків з предметів бойової підготовки. Не завжди молодий офіцер бачить достойний особистий приклад в службі, поведінці, виконанні своїх обов'язків з боку окремих офіцерів, що прослужили певний час у військах. Керівники часто-густо не дослухаються до проблем, що хвилюють офіцерів, їхніх настроїв, думок про службу й життя. До проблем, що так чи інакше (в основному в негативному) впливають на службу офіцера, слід віднести незабезпеченість житлом та недостатній рівень фінансового забезпечення. Але, є певний відсоток офіцерів, які допускають порушення військової дисципліни, корупційні діяння.

Тому формування у них певних норм поведінки відповідно до Кодексу честі офіцера Збройних Сил України набуває сьогодні особливого значення.

На жаль, не передбачено проведення цілеспрямованої роботи щодо впровадження Кодексу честі офіцера ЗС України у Концепції кадрової політики в Збройних Силах.

Рідко коли почуєш від офіцерів: «Чесť маю!». Не стали для окремих з них правилами життя статутні вимоги: «...дорожити честю і гідністю військовослужбовця Збройних Сил України» та «...постійно бути зразком високої культури, скромності й витримки, берегти військову честь...». Не видно ґрунтовних публікацій на цю тему й у військовій пресі. Немає чіткої системи вивчення морально-етичних норм і правил поведінки в системі гуманітарної підготовки. Не акцентується на цих питаннях увага курсантів старших курсів військових навчальних закладів. Майже не розглядається негативна поведінка, порушення норм Кодексу окремими посадовими особами на зборах офіцерів. Але ж формування поняття честі в офіцера повинно бути в центрі роботи командирів (начальників), як того вимагає Міністр оборони України.

Практика спілкування з офіцерами показує, що більшість з них не зовсім уявляють, що саме виписано у Кодексі честі офіцера Збройних Сил України. Мало де цей документ відображений в наочній агітації.

Аналіз Кодексу честі виявляє певну невідповідність його положень реальному життю і науковому обґрунтуванню. Змішування різних за змістом понять, не наукове їх тлумачення, еклектичність, не зовсім коректна побудова речових конструкцій у чинному Кодексі не можуть бути нормами і правилами поведінки офіцера, якщо ми говоримо про його імідж.

У нинішньому Кодексі честі записано: «Кодекс — це сукупність морально-етичних норм, які ґрунтуються на ціннісних орієнтаціях, ідеалах, світогляді офіцера і регламентують його відносини з соціальним оточенням, службову та громадську діяльність». Але сам текст Кодексу мало нагадує перелік норм і правил, яких повинен дотримуватися офіцер. Згадаймо, як словники дають визначення: «кодекс» — це сукупність приписів, норм, переконань; «норма» — обов'язковий порядок, якого слід дотримуватися. А керується офіцер у своїй поведінці сукупністю вищих моральних принципів, які і визначають поняття «честь».

Кодекс великий за обсягом тексту, щоб відобразити його без купюр в матеріалах наочної агітації. Багато в ньому положень, які суперечать одне одному, логічно не відповідають змісту понять, дублюють чинні нормативні документи. Визначений ритуал прийняття Кодексу випускниками військових навчальних закладів неефективний. Сьогодні необхідно внести зміни до чинного Кодексу честі офіцера Збройних Сил України, який, звичайно, в кінці 90-х відіграв свою позитивну роль.

Наскільки правильно, що Кодекс честі визначає службову діяльність, яка регламентується правовими документами? Чи можуть нормативно-правові документи регламентувати норми моралі, яка є формою свідомості? Наприклад, статутна констатація «накази виконуються сумлінно, точно та в установленний термін» чомусь дублюється у Кодексі.

Чи може сьогодні бути прийняте за аксіому твердження: «Кожне

слово офіцера, написане чи сказане, сприймається без застережень»? Наскільки правильно, що моральна риса «чесність», як поняття, тлумачиться в Кодексі, як «безкорисливе виконання своїх обов'язків...»? Тлумачний словник під редакцією Д.Н. Ушакова дає визначення термінам «чесність», «чесний» як правдивий, прямий, добросовісний, вільний від будь-якого лукавства. Але не означає діяльність.

Викликає сумнів доцільність включення в Кодекс честі таких речень: «Офіцерський корпус української армії — це не замкнена каста військовиків, а кров від крові, плоть від плоті українського народу... (якщо не каста, то що саме? Військовиків — термін не нормативний. «Кров від крові, плоть від плоті» — для Кодексу зовсім не підходить).

Далі прописано, що «саме в цьому (у чому?) шляхетність нашого офіцерства...». Вишуканість у поведінці, манерах набувається в процесі виховання, а не є фізичними якостями людини. «Мужність бойового офіцера (що означає бойовий офіцер?) — це його сміливі рішення, спроможність взяти на себе відповідальність». Якщо мається на увазі мужність офіцера в бою, то як учасник бойових дій скажу, що тільки прийняти рішення недостатньо. Треба реалізувати його без втрат особового складу в бою, показати особистий приклад.

«Слово офіцера є законом...». Наскільки це тлумачення правильне? Законом слово не може бути, навіть якщо його промовляє офіцер. «...Викладення офіцером фактів, його точка зору виходять із власних переконань, душевної цілісності...», — на що надиhaє військовослужбовця це речення? На що орієнтує офіцера? Чи можливо зробити з цього якийсь висновок щодо морально-етичних рис офіцера? Що, крім іронії, може викликати твердження, що офіцер «...уникає...надмірного вживання алкоголю»?

Далі констатується, що «символом військової честі є погони». Чи можуть бути знаки розрізнення (до речі, погони є не тільки у військовослужбовців), зовнішні атрибути уніформи символом моральної свідомості, показником моральної цінності людини? Також

важко дати інтерпретацію словосполученню (в пункті Кодексу «Готовність та надійність»), що «офіцер — це серце і мозок війська». Для художньої літератури — можливо, а для Кодексу — незрозуміло.

І подібних непорозумінь в тексті Кодексу честі багато. Але ж чомусь не зустрічається тут поняття «достойнство» — повага до себе, усвідомлення своїх прав, ваги, свого значення, гідність; «репутація» — усталена думка про певну особу, групу, колектив. Чи має бути місце в Кодексі честі негативним рисам людини, про які йдеться: «...офіцер ніколи не вдається до інтриг, чіплянь, несправедливих дій, шах-

райства», або «...він уникає вульгарності, розбещеності, надмірного вживання алкоголю».

Говорячи про відносини із підлеглими, хотілось би, щоб це не зводилось до такого речення: «Стосунки між командирами (начальниками) та підлеглими мають бути розвинені до готовності йти в бій у будь-який момент», а знайшло відображення в історичних фактах відносин військових людей, як наприклад, у книзі «Начальник», виданій ще у 1943 році.

Щодо ритуалу прийняття Кодексу честі, то в ньому прослідкову-

ється певне протиріччя. Наприклад, у Положенні «Про Кодекс честі» визначено, що «...прийняття Кодексу честі — це урочиста обіцянка (клятва), яку дає кожний офіцер при отриманні першого офіцерського звання».

Так що саме дає офіцер? Клятву чи обіцянку? Ці слова мають різні значення. Обіцянка — добровільне зобов'язання щось зробити. А прийняття Кодексу визначено наказом Міністра оборони України, виконання якого не може бути добровільним. Далі, відповідно до Положення, клятву дає кожний офіцер, тобто конкретна особистість. Але в реальності офіцер пер-

ритуалу вручення випускникам дипломів ВУЗу. Навіть, фізично це зробити складно. По-перше, процес вручення випускникам дипломів досить тривалий. Поки дійде справа до Кодексу, всі встигнуть стомитися. По-друге, чималий за обсягом текст документа, що зачитує один із випускників мікрофон, ті, хто в строю сприймають фрагментарно, частково, без осмислення, емоційний підйом у них, здебільшого відсутній. По-третє, наявний Кодекс більш схожий на літературний опис різнопланових за змістом положень, тому слухати його уважно весь час неможливо. Відомчі керівні документи наказу-

тивами військових частин, військових навчальних закладів, ветеранських організацій, спеціалістами-філологами. Не розібравшись у понятійному апараті, не можна скласти Кодекс честі. Тлумачення поняття «честь», наприклад, у словнику російської мови 1988 року надається у п'яти словникових статтях та 22 фразеологізмах (сталих поєднаннях слів, виразів).

Найкращими прикладами дотримання військової честі для особового складу Збройних Сил України є і буде досвід і традиції воїнів під час Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років. Необхідно врахувати і такі складові військової честі, як усвідомлення своєї особистої відповідальності за виконання військового обов'язку. Честь військовослужбовця невід'ємна від честі військового колективу, Збройних Сил України загалом. Важливою рисою військової честі є правдивість, обов'язковість, вірність слову. Коли говорять: «Слово честі», — то це означає правдивість і твердість намірів, вірність слову, відповідальність за його виконання, принциповість у відстоюванні позицій. Справа честі — порядність, поважне ставлення один до одного. Ідея поваги закладена в самому ритуалі виконання військового вітання. Відданням честі висловлюється глибока повага до бойової слави Збройних Сил України, військової частини, військового звання.

Справа честі — нетерпиме ставлення до аморальних проступків, ніколи, ні в чому, ні за яких умов не втратити високу честь захисника Вітчизни.

При підготовці нового Кодексу доцільно було б проаналізувати історичний та сучасний досвід армій, де подібні кодекси діють.

Таким чином, підвищення іміджу Збройних Сил України, престижу військової служби, забезпечення особистої взірцевості офіцерів в службі і побуті неможливе без цілеспрямованої роботи щодо впровадження в армії нового Кодексу честі офіцера Збройних Сил України, прийняття якого є нагальною потребою.

Микола ДОРОХОВ,
викладач Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

сонально клятву не дає. У Положенні зазначено, що «Кращий випускник року зачитує текст Кодексу перед розгорнутим строєм військового закладу (факультету)». Погодьтесь, прийняття Кодексу честі персонально кожним офіцером і зачитування тексту кращим випускником та прослуховування його іншими — не може бути клятвою конкретної людини. До речі, Кодекс сержанта Збройних Сил України складений більш коректно.

Не зовсім зручно для молодих офіцерів, що ритуал прийняття Кодексу честі проводиться після

ють посадовим особам і офіцерам у одних випадках дотримуватися вимог Кодексу честі, а в інших — дотримуватися його положень, правил і норм. Але ж чи можемо ми положення існуючого Кодексу честі офіцера Збройних Сил України дійсно назвати нормами і правилами? Ні. На мою думку, текст Кодексу носить не регламентуючий характер, а описово-пояснювальний.

Підготовка Кодексу честі офіцера — завдання не просте. Необхідно проєкт всебічно обговорити із науковцями, офіцерськими колек-

ВЕСНЯНИЙ ПАСЬЯНС: ПРИДАТНИЙ – НЕПРИДАТНИЙ

Цей випадок трапився під час однієї з призовних кампаній у Чернігові. Мати одного з юнаків, обурена рішенням лікарів, що її син за станом здоров'я не може служити в армії, заявила: «Як горілку і пиво пити, значить, у нього здоров'я є, а як служити, то ні? Забирайте його, хай дурня вдома не клеїть, може у війську за розум візьметься», — наполягала жінка.

Звісно, їй відмовили, адже пияки, наркомани, психічно неврівноважені тощо — контингент не для українського війська. Часи, коли до армії забирали, в тому числі і на перевиховання, на щастя, минули. Сьогодні інші реалії, зокрема, не служив — маєш менші шанси на працевлаштування. Відтак, коли потреба вітчизняного війська у солдатах-строковиках щороку зменшується, бо замість них поступово набирають контрактників, а кількість охочих відслужити рік і отримати жаданий військовий квиток — збільшується, створюється певний конкурс. Ясна річ, перевага в ньому надається здоровим хлопцям.

На Чернігівщині набирає обертів призовна кампанія. Обласна військово-лікарська комісія вже оглянула 1 506 юнаків, з них абсолютно здоровими виявилися лише 354. Тобто кожен п'ятий. Ще 98 осіб, які мають несуттєві захворювання, також визнали придатними до служби.

З огляду на те, що цієї весни область має направити до війська всього 702 новобранців, в працівників військоматів такий стан речей не хвилює. Тут переконані: планове завдання на призов вони виконають. Адже військово-лікарські комісії мають пройти ще понад шість тисяч призовників.

Чернігівську міську військово-лікарську комісію вісімнадцятий рік

поспіль очолює досвідчений хірург Володимир Кирилович Малець, за плечима якого 36 років медичного стажу. Тож в Чернігові важко знайти людину, яка краще за нього знає ситуацію зі здоров'ям призовників. Саме йому і вирішив поставити кілька запитань.

Кросівки носити — ноги згубити

Серед поширених хвороб, які лікарі діагностують у призовників, лідирують різноманітні порушення опорно-рухового апарату. Наприклад, неправильна постава, чи медичною мовою — сколіоз.

— Постава формується в шкільному віці. За радянських часів учнів за парти садили наступним чином, — згадує Володимир Кирилович. — Спочатку школяр місяць сидить у лівому ряді, потім — у центральному, ще через місяць — у правому. І так по колу. В результаті навантаження на хребет розподіляється рівномірно. Здавалося б, дрібниці, та, як кажуть, у деталях і криється суть. На жаль, нині не в кожній школі дотримуються такої системи.

Ще, як чинник, що сприяє розвитку сколіозу, Володимир Малець називає розмір учнівських парт. Дійсно, інколи в сучасній школі можна бачити картину, коли за партами, які за розміром підходять третьокласникам, навчаються «дяді-тюті» старших класів.

Частіше за неправильну поставу військово-лікарська комісія виносить призовникам вердикт — плоскостопість. Цей діагноз посідає перше місце серед інших.

Причина, як переконаний Володимир Малець, у більшості випадків — це неправильне взуття.

— Чи не з перших місяців життя батьки прагнуть взути малюка у кросівки. Так, вони яскраві, красиві, але з іншого боку — саме тривале їх носіння і призводить до плоскостопості. Тож моя порада батькам: якщо хочете, щоб ваш син мав здорові ступні, він має носити взуття на підборах.

Чернігівський об'єднаний міський військовий комісаріат призиває молодь, як з міста, так і з Чернігівського району. Відтак, третина всіх призовників тут — сільські жителі.

Поцікавився у головного лікаря, хто сьогодні здоровіший: міські чи сільські хлопці?

— Раніше я міг однозначно сказати — жителі села. Натуральна їжа, свіже повітря, помірна фізична праця сприяли цьому. Нині серед сільських призовників більше тих, хто страждає захворюваннями судин, наприклад, варикозним розширенням вен, — говорить Володимир Кирилович. — Через те напевно, що сьогодні, щоб в селі вижити, доводиться дуже багато фізично працювати.

Також у селян частіше стали діагностувати ревматизм та шлунково-кишкові захворювання.

Наркоманам — зась!

— Років з десять тому за день ми чотирьох-п'ятьох наркоманів на комісії виявляли. Три останніх роки їх взагалі не зустрічаємо, — ділиться Володимир Малець. І продовжує: — Напевне знають, що їх до війська не беруть, тож і вважають за непотрібне з'являтися на комісію.

З наркодиспансеру до військкомату перед кожним призовом надсилають списки тамтешніх клієнтів. Утім, лишень на це лікарі військово-лікарської комісії не покладаються. На наркоманів у них око призвичаєне. Такого, що зі стажем, бачать одразу. Складніше виявити початківця. Як правило, вони роблять уколи собі під язик. Тому, коли лікар говорить призовникові: «Відкрийте рота», — той гадає, що дивляться горло. Так воно і є, але ще й наявність слідів від ін'єкцій переверіють.

Хворий... проситься до війська

Кілька років тому, як пригадують працівники міської військово-лікарської комісії, трапився випадок. В одного юнака в дитинстві був пе-

релом кількох хребців. Він приховав цей факт, бо дуже хотів до армії. А вже там, засумувавши за домішкою, вирішив згадати про свою хворобу. На прохання сина мати вислала йому витяги з медичних документів, які підтверджували травму хребців. Хлопця комісували, а на військкомат «повісили» повернення: мовляв, недогледіли, призвали хворого юнака.

Аби запобігти подібним випадкам, міська призовна комісія в Чернігові запровадила нововведення: призовник має перебувати на комісії з амбулаторною карткою з поліклініки, де перебував на обліку з дитинства. У цій картці зафіксовані всі хвороби. Спочатку терапевт медкомісії вивчає її, а вже потім слухає розповідь призовника про його самопочуття і здоров'я.

Утім, медкартка — це добре, але щоб до війська не потрапив хворий юнак, все, як і раніше, залежить від досвіду і пильності лікарів. А вимоги до них з кожним призовом зростають.

Хитрощі від призовників

Цікаву тенденцію фіксують лікарі комісії: інколи той, хто бажає служити, але йому не дозволяють болячки, замість того, щоб спокійно це сприйняти, вдається до різних хитрощів.

— Нещодавно один юнак, у якого яскраво виражена плоскостопість третього ступеня, приніс рентгнівський знімок із зображенням абсолютно здорової ноги і почав наполегливо доводити свою придатність до служби, — навів приклад Володимир Малець. — На чисту воду ми вивели його запитання: у якій лікарні він робив цей зні-

мок і на якому поверсі там розташований рентген-кабінет? Лікарем юнак назвав, а поверх — переплутав. На цьому і спіймався, після чого почервонів і вибіг з кабінету.

Хвороби «молодшають»

Придатність призовника до служби в армії визначає наказ Міністра оборони України № 402 з переліком зазначених у ньому хвороб. 86 його статей містять понад 1 000 хвороб.

На переконання Володимира Мальця, настав час, коли деякі діагнози можна виключити з нього. Принаймні, з десятків, точно.

— Наприклад, призовник з остеохондрозом хребта вважається непридатним до служби. Уявімо, що замість армії він став приватним підприємцем або реалізатором на ринку. А так швидше за все і трапляється, то що, на базарі важкі сумки з товаром тягати він придатний? — дивується головний лікар.

За даними Чернігівського обласного управління охорони здоров'я, понад 17 тис. юнаків віком 15–17 років пройшли диспансеризацію у минулому році. У них діагностовано понад 18 тис. хвороб. Про що говорять ці цифри? Про очевидне: кожен потенційний призовник вже має, як мінімум, одне захворювання.

Хвороби «молодшають», констатують лікарі. І якщо сьогодні ще є з кого вибирати у солдати, то через два-три роки цей процес буде під великим знаком запитання. Навіть нехай вже до того часу служитимуть в нашій армії виключно за контрактом.

Можливо, і має рацію головний лікар Володимир Малець, коли пропонує здійснити ревізію захворювань, за якими нині визначають, придатний юнак до служби чи ні. Хоча, як на мене, це лише дієва напівміра, яка більше нагадує підлаштування під ситуацію. Акцентувати увагу держави і суспільства прийшов час на іншому: ми мусимо спонукати своїх дітей до здорового способу життя. Без чіпсів, жуйок і фастфудів, з нормованими годинами біля комп'ютера. До життя, в якому є чільне місце для занять фізкультурою та спортом.

Валентин БУРЯЧЕНКО,
Фото Олександра ПАРІЯ, Чернігів

КОСМОС КЛИЧЕ

Вже давно на шпальтах деяких українських газет та сторінок Інтернет-блогів і сайтів наполегливо мусяється думка, що сучасний «український космос» — це щось таке зі сфери нереального, на що не варто звертати увагу пересічному громадянину... А про український військовий космос пишуть, що це взагалі щось на межі наукової фантастики, на що і копійку шкода витратити... Здавалося б, як космічна діяльність може вплинути на розв'язання проблеми забезпечення миру, спокою та добробуту в нашій країні, коли щодня звідусіль летіється негативний інформаційний потік такої інтенсивності, що складається враження, немов ми вже не мислячі люди, а якісь біороботи. Тобто не спроможні думати не те, що про космос та високі технології, а взагалі ні про що, крім підвищення цін на їжу, комунальних тарифів і кримінальні події. В тому, що це зовсім не так, а вітчизняному військовому космосу — бути, автор цих рядків переконався, відвідавши цікавий захід у Житомирському музеї космонавтики імені С.П. Корольова.

Організований офіцерами та курсантами Житомирського військового інституту (який теж носить ім'я цього славетного конструктора і вченого), круглий стіл був присвячений Всесвітньому дню авіації і космонавтики та Дню працівників ракетно-космічної галузі України. Були запрошені журналісти, місцева еліта і кращі випускники вишів та шкіл. І хоча серед щільного потоку різних теленовин ця подія була якось не дуже помітною, однак для всіх, хто взяв у ній участь, вона залишила незабутні враження.

Справа тут навіть не в кількості учасників, задіяних у спілкуванні за темою «Україна. Високі технології. Космос. Національна безпека», в особливому статусі космосу, в досягненнях та героїзмі людей. Космос непередбачений, тому освоєння його — найжаданіша мрія людства. Він безкрайний, а значить і мрія ця безкрайня. Мрія не тільки літати там, а й жити там, тобто вийти зовсім на новий рівень існування.

Колись ми всі хотіли бути космонавтами. А сучасні діти мріють стати бізнесменами і програмістами. Що це, як не заміна одного

космосу іншим — віртуальним? Чи може бути віртуальна реальність мрією? Чи робить вона нашу молодь сильнішою, героїчною, здатною піти на ризик, на подвиг?

З такими думками ми увійшли до музею, де вже розпочалося активне спілкування між всіма учасниками круглого столу, щоб почути наскільки тема космосу турбує молодь покоління — майбутніх захисників нашої держави. Майже як в житті сучасної дитини і підлітка, так і на цьому заході на Житомирщині, все навколо проходило немов у двох вимірах: у чудовому стилізованому під космос і повному експонатів та відвідувачів приміщенні музею, і у необмеженому, віртуальному кіберпросторі Інтернету...

— Ви можете зараз переконатися, що тривають телемости з трьома військовими ліцеями Украї-

ни, — показує нам на великій плазмові екрани начальник інституту полковник Юрій Даник, — Це Київський, Кременчуцький... ось встановлюється зображення із Сумського ліцею. А на тих дисплеях через веб-камери йде онлайн зв'язок з кількома іншими військовими ліцеями й загальноосвітніми закладами не тільки Житомира і області, а й всієї України. Це і є практична модель єднання всіх регіонів держави навколо проголошених Президентом України Віктором Януковичем ідей сталого розвитку на основі високих технологій. Тобто за допомогою сучасного цифрового зв'язку ми практично намагаємось у площині військово-патріотичного виховання нагадати молоді про необхідність якісного оволодіння знаннями, даємо можливість зрозуміти домінуючу роль та місце розвитку космічних тех-

нологій у нашому повсякденному житті. До речі, погляньте на цифру, яка показує кількість відвідувачів в мережі Інтернет... Вона зростає. Молоде покоління цікавиться космічною діяльністю країни і, зокрема, вітчизняними військовими космічними технологіями. А послухайте, які цікаві питання ставлять наші відвідувачі з різних куточків України учасникам круглого столу!..

Якраз в ту хвилину, користуючись можливостями телемосту, вихованці Київського ліцею імені Івана Богуня цікавилися, коли буде врешті-решт наш власний український космодром.

— Справа в тім, що в нашій країні немає незаселених територій, достатніх за площею для безпечного виконання космічних ракетних стартів, — взяв на себе відповідь полковник Юрій Даник. — Але вже давно існує вітчизняний проєкт повітряного старту як із пілотованих носіїв, так і з безпілотної транспортно-космічної системи від державного підприємства КБ «Південне». Пропонується виведення на низькі навколоземні орбіти супутників за допомогою висотного безпілотної літального апарату. До речі, старт якого і приземлення передбачені в «самольотному» режимі, тобто зі смуги довжиною не менше ніж 2,5 кілометри. Після зльоту безпілотики набирає швидкість 4–6 Маха, і на висоті 30 км

Погляньте на цифру, яка показує кількість відвідувачів в мережі Інтернет... Вона зростає. Молодь цікавиться космічною діяльністю країни і, зокрема, вітчизняними військовими космічними технологіями

На сьогодні Україна має власні стартові позиції на п'яти космодромах різних країн світу

від'єднує триступеневу ракету-носія. Далі ракета продовжує свій політ, доставляючи космічний апарат з корисним навантаженням до 40 кг на орбіту, а висотний БПЛА знижується й сідає на аеродромі... Навіть ті шахтні установки для пуску балістичних ракет, що перейшли у спадщину від дивізій Ракетних військ стратегічного призначення Радянського Союзу, можна було б використовувати для вирішення деяких космічних завдань. Україна поспішила з їх ліквідацією. Але проектів існує достатньо і зовсім недалеко той час, коли ми з вами зможемо виводити на орбіту своїх космонавтів з території України за допомогою кораблів зовсім нового типу.

Тема створення власного космодрому ще кілька разів виникала під час проведення круглого столу. Підсумкову відповідь студентам та школярам надав викладач інституту підполковник Сергій Фриз.

— На сьогодні Україна має власні стартові позиції на п'яти космодромах різних країн світу. — І ось тепер втілюється в життя найбільший проект і найновіший у техно-

логічному аспекті — це будівництво екваторіального космодрому в Бразилії для запуску нашого ракетоносія «Циклон-4», спроможного виводити на орбіту супутники масою 2300 кілограмів.

На деякі питання молодих мешканців міста стосовно мирного використання «військового космосу» відповідав і Житомирський міський голова Володимир Дебой:

— Ми сьогодні дійсно пишаємось тим, що живемо в місті історичному, яке є батьківщиною Сергія Павловича Корольова, людини-легенди, завдяки якій ми першими увійшли в космос. Цю нашу історію маємо пам'ятати та примножувати. А цей унікальний музей космонавтики — один із найкращих в нашій державі. В ньому зберігається більше півтори тисячі експонатів, велика частина яких з космосу або побували там. До них можна доторкнутись, і ми намагаємось створювати умови, щоб якнайбільше дітей міста змогли побувати тут. Також пишаємось тим, що у нас є один з найкращих навчальних військових закладів, який гордо носить ім'я Корольова. От

щойно мене запитали журналісти: «Яке майбутнє України щодо розвитку космонавтики і освоєння космосу?» Прямо скажу: поки існують такі навчальні заклади, наша держава й надалі залишатиметься однією з космічних країн. І ті курсанти, хто випускається з цього вишу є і будуть елітою українського війська.

— Приємно те, що для нас, курсантів, неодноразово проводили заняття в приміщенні цього гарного музею, — розповідає, торкаючись рукою макета «Місяцеходу», курсант 5 курсу Василь Капітан, який навчається на кафедрі космічних систем Житомирського військового інституту ім. С.П. Корольова. — Зокрема, коли викладали дисципліну «основи побудови космічних апаратів», то прямо тут, в музеї, проходили практичні заняття. Враження просто неймовірні, я навіть на вихідні дівчину свою сюди привів... Дійсно, це місце, де варто провести час, а люди тут дуже привітні і я дякую всім, хто створив таку чудову космічну атмосферу.

На питання молодих «блогерів»: «А чи взагалі потрібен нам цей космос?» відповів Олександр Вікторович Франжі, який брав безпосередню участь у підготовці та запуску в космічний простір 49 апаратів:

Головним у війнах майбутнього буде реалізація концепції «керованої війни». Реалізувати це неможливо без високоорганізованого управління, яке не існує без космічного сегмента

— Люди сьогодні просто недостатньо інформовані, точніше переповнені інформацією зовсім іншої спрямованості. І нам потрібно пропагувати розвиток космічної науки. Навіть сьогодні у нас є чим пишатися, і не тільки минулим. У нашому інституті є кафедра геоінформаційних і космічних систем. Працює унікальне обладнання, яке дозволяє готувати фахівців високого рівня. І державі необхідно приділяти більше уваги підтримці наших космічних досягнень і залученню талановитої молоді.

— Ось нині, наприклад, дуже великий інтерес викликають розробки в сфері забезпечення безпеки проведення заходів Євро-2012. — продовжує дискусію Юрій Григорович. — І лише наш інститут зміг вчасно надати вже діючі технологічні зразки. Один з них, наприклад, дозволяє виявляти майданчики, звідки можливий зліт легкомоторної авіації. Це робиться з метою контролю щодо безпечного використання таких літаків. Дана «космічна» розробка дозволяє також вчасно виявляти і «безпілотники», навіть невеличкі за розміром. Про інші розробки нашого інституту вже розповідав ваш журнал восени минулого року. Вони координують дії підрозділів у реальному часі. Технологічні розробки нашого інституту із залученням супутників вже довели свою ефективність на військових навчаннях «Адекватне реагування-2011». Ми тоді отримали вражаючі результати! Остаточно під-

твердили постулат — головним у війнах майбутнього буде реалізація концепції «керованої війни». Реалізувати це неможливо без високоорганізованого управління, яке не існує без космічного сегмента. Але з іншого боку ми вважали, що за інформацією та можливостями наших супутників до нас звернуться набагато більше вітчизняних структур. Складається враження, що ми хочемо віддавати фінанси за інформаційні послуги супутників іншим країнам.

У запитаннях ліцеїстів відчувалося, що для молодих українців не є військовою таємницею, що в єдиному в Україні інституті навчають «спеців» з експлуатації та застосування геоінформаційних і космічних систем озброєння та військової техніки. Але майбутніх курсантів цікавили не тільки умови прийому. «Я мрію стати космонавтом» приховувалося майже в кожному запитанні. Дехто говорив про це з відвертою прямою, і не в анонімному «блозі».

— Ми вже переконались у тому, що космонавтика України розвивається нині краще, ніж колись. Але чому й досі в космосі немає українських космонавтів? Один побував і на цьому все? Чи ви чекаєте нас? — запитав через телеміст вихованка Кременчуцького ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою Яна Феценко.

Звісно, що такі питання викликали в учасників круглого столу, старших за віком, спочатку усмішки, а потім — певний смуток. Наба-

гато легше було давати відповіді молодим учасникам про Житомирський військовий інститут.

— Всі, хто хоча б раз відвідав наш інститут, поспілкувався з людьми, ознайомився з матеріальним базою, з якістю викладання, з нашими науковими розробками — фактично одразу стають патріотами вишу, — розповідає заступник начальника військового інституту з виховної роботи полковник Юрій Остринський. — Може це тому, що у нас міцна ветеранська підтримка. А може, завдяки багаторічним традиціям, що формувалися вже майже сто років. Додайте до цього й міцні та унікальні професорсько-викладацькі та офіцерські колективи, які теж формувалися не одне десятиліття. Ось чому інститут залишається найкращим місцем для навчання, служби і наукового зростання. І якщо космонавтом бути, то кому, як не випускнику нашого інституту. Курсанти посправжньому знають, що таке полігон. Унікальне розміщення інституту, неподалік — розташування частин швидкого реагування, дозволяє повною мірою використовувати їхню польову базу для того, щоб курсанти отримували практичний досвід. У закладі залучають талановиту молодь до проведення пошукових та прикладних наукових досліджень з проблем створення, випробування, застосування, експлуатації та модернізації космічних радіоелектронних систем оборонного та подвійного призначення. А День космонавтики у Житомирі святкують по-особливому. Приїздить до нас і переконається. Тут кожен мешканець знає, що майже півсотні років тому колишній сільський хлопчина на космічному кораблі «Восток-1» першим подолав земне тяжіння. І повернувся на Землю вже як перший космонавт планети. За 108 хвилин він став відомим усьому світові.

І те, що сьогодні заважають розвивати космос — велика помилка.

Запланований на дві години круглий стіл, якимось непомітно «розтягнувся» у часі на чотири. Після закінчення офіційної частини у віртуальному просторі тривалий час коливались космічні хвили.

Юрій ЛАВРОВ

Цьогоріч у Києві вперше відбулась зустріч членів міжнародної мережі православних скаутів «Десмос» (в перекладі з грецької — єдність), до якої в листопаді 2011 року приєдналися й скаути України. Зібравшись у «духовному серці» столиці, Києво-Печерській Лаврі, їхні лідери презентували діяльність юнацьких організацій країн Європи, Близького Сходу, Євразійського регіону, США та Африки. Разом з релігійним вихованням нового покоління скаути ставлять перед собою завдання плекати патріотизм у юних душах, а також фізично загартовувати підлітків. Ознайомившись більш детально з методами їхньої діяльності, можна стверджувати: чимало базових елементів скаутингу споріднені з військовими. Недарма ж англійське «scout» перекладається як «розвідник». А оскільки в Україні засновниками цього молодіжного руху виступили саме священнослужителі, можна визнати їхній внесок у військово-патріотичне виховання молоді і навіть допризовну підготовку.

Можливо, комусь таке твердження видасться дещо надуманим, однак коли ви доторкнетесь до реалій життя православних скаутів України, побачите їхню історію у світилинах та відео, вживу поспілкуєтеся з хлопцями та дівчатами, а ще краще — візьмете участь у заняттях

та походах, які вони організовують, усі сумніви розвіються. Мені пощастило познайомитися зі справжнім ентузіастом, а нині вже й «профі» цього молодіжного руху, головним скаутом України (як його називають у православному середовищі) церковнослужителем

Кирилівської церкви (м. Київ), дияконом Іоанном Діденком. А згодом я разом з донькою побував на одному із занять скаутів.

...У парку просто неба підлітки навчались ставити намети та обладнувати прихистки з підручних матеріалів. Вразило, що все відбувалося без втручання дорослих: старші підлітки у скаутських одностроях навчали молодших. Корисна інформація, збагачена власними спостереженнями та досвідом, а ще ввічливе ставлення до «студентів» — все це робило урок відкритим та дружнім. А коли розпочалися спогоди про недавні походи в гори, ліс, про табір на узбережжі моря, у новачків просто загорілися очі. Розповіді скаутів-лідерів, яким було по 16–17 років, поставали живими картинками в уяві. Їхні пригоди були сповнені екстриму та випробувань. Чого лише вартий нещодавній зимовий похід, коли юним учасникам з доволі важкенькими рюкзаками за плечима довелося долати декілька десятків кілометрів по пояс у снігу, а потім готувати вечерю на вогнищі та облаштовувати ночівлю. І так протягом тижня! Траплялися й відверто небезпечні ситуації. Якось під час підйому в горах під вагою

власного речового мішка наймолодша учасниця походу перевернулася горілиць і повисла на страховці. Треба віддати належне мужності дівчинки — вона не розплакалась і не втратила самовладання. Терпляче дочекалась, коли до неї спустився тренер й допоміг з носією. Під час відвідування підземних печер постраждав й отець Іоанн Діденко. Зі своєю поважною статурою він застряг в ущелині. Усі пролізли, а він — ніяк. Тепер, коли згадує той випадок, посміхається. А тоді було не до жартів, адже рухатись не міг ні назад, ні вперед. Врешті-решт довелося зібрати всю волю в кулак і подолати перешкоду. Відмітини на тілі нагадують про той випадок й нині.

Взагалі клопотів з молоддю чимало, та священнослужитель ніколи не жалкував, що пов'язав своє життя зі скаутингом. Саме завдяки цій організації багато хлопців та дівчат змінилися на краще, знайшли улюблену справу. Якщо ще вчора підлітки не знали, як заповнити свій вільний час, то тепер із захопленням демонструють фото, на яких вони розбивають бівуаки, долають гірську річку, навчаються користуватися протигазом, повзком долають смугу перешкод, маскуються, надають першу медичну допомогу та опановують багато інших премудростей, якими обов'язково має володіти кожний розвідник.

Як з'явилася ідея започаткувати цю юнацьку організацію? Голова ради православного скаутингу в Україні отець Іоанн Діденко розповідає, що це сталося радше через реальну потребу, аніж як втілення чияєсь ідеї. У Кирилівській церкві дуже велика недільна школа, і це завжди втішало, адже надзвичайно важливо, аби людина виховувалася у вірі з дитинства. Однак з часом церковнослужителі помітили, що діти підрастають до 12–13 років й переживають «ломку». В храмі їм вже не так цікаво — воліють відокремлюватися. Тоді диякон зібрав молодь і сказав, що приходити в храм — це особиста справа кожного, а ось після богослужіння можна буде відвідувати заняття, які організовуватимуть спеціально для них. Це був час, який церковнослужитель проводив з дітьми на природі. Майстрували саморобки, спілкувалися тощо.

Згодом організатори побачили, що просто сидіти біля багаття не занадто цікаво. Слід було заповнювати час більш змістовно. І духівники знайшли настанову з виживання та почали читати лекції про те, як поводитися в екстремальних умовах, жити серед дикої природи. Хлопці зацікавились, стали придивлятися до нової справи, а згодом й активно залучилися до неї. Для старших класів вирішили на канікулах організовувати походи. Аби набути необхідного досвіду, диякону Іоанну Діденку довелося самому відправитись у похід з досвідченими туристами. Це були студенти. В їхній команді кожен відповідав за щось своє, а священнослужитель — за загальне моральне налаштування. Зазвичай у поході людина виявляє себе такою, якою вона є насправді. Отож трапляються різні випадки, зокрема й конфлікти. Щоб їх подолати, потрібні чималі зусилля. Духівник це зробив з успіхом. Тому похід вдался і надихнув на нові маршрути з дітьми. З'явилися й перші помічники — викладачі недільної

Чи не найпершим досягненням організаторів походів стало те, що юнаки перестали боятися армії. Багато колишніх скаутів успішно відслужили строкову військову службу

школи. Потім до них приєдналися і їхні вихованці.

— Яскравий приклад — Леся Прокопович, яка відвідувала недільну школу нашої церкви, — розповідає отець Іоанн. — А згодом закінчила медичний інститут імені Богомольця та Києво-Могилянську академію, тепер допомагає мені у благодійному фонді і завідує скаутськими таборами.

Чи не найпершим досягненням організаторів походів стало те, що юнаки перестали боятися армії. Багато колишніх скаутів успішно відслужили строкову військову службу. А парафіянин Кирилівки Володя Кулій і нині служить у війську. Багатьом з них скаутинг допоміг у навчанні. Задіяли систему, коли за стан справ, в тому числі й з успішністю, відповідав не тільки дорослий, але і його помічники — самі юнаки та дівчата. Тобто було взято за основу структуру скаутів,

Скаут може говорити не тільки про себе, але й про інших — хороше і погане. У такий спосіб підлітки вчаться вислуховувати один одного та говорити правду в очі

де первинною ланкою є патруль, до складу якого входить 5–7 осіб, і є лідер. Лідери патрулів у свою чергу підпорядковуються лідеру загону, а той — вищій ланці. Це чітка структура, де керівник знає все. Кожен патруль проводить свої заняття, щотижня — підбиття підсумків. Досвід скаутингу став у пригоді, і саме це схилило вибір кліриків церкви на його користь. І ще один вагомий чинник. Завдяки цій системі молоді нічого не нав'язується, а тільки пропонується.

Скаутинг допомагає хлопцям виховувати особистість. Цьому сприяють і спеціальні тренінги, які проводять священники. І це переважно практика, яка охоплює основи виживання і утвердження у православній вірі. Заняття проходять в ігровій формі. Наприклад, під час походу підлітки ввечері завжди збираються навколо вогнища і практикують різні вправи. Одна з них така: говорить тільки той, у кого в руках горить свічка. Він розповідає про те, що йому сподобалося протягом дня, що цікавить, і ніхто не має права його

зупинити. Скаут може говорити не тільки про себе, але й про інших — хороше і погане. У такий спосіб підлітки вчаться вислуховувати один одного та говорити правду в очі. Багато хлопців успішно проходять цей етап і стають справжніми особистостями.

Надзвичайно важлива у скаутингу й лідерська програма. Згідно з нею, організатори відбирають талановитих юнаків та дівчат і ставлять їх на чолі загонів. Лідери мають передавати свої знання та навички іншим. Молоді прищеплюються дисциплінованість та відповідальність. Культивация послуху — це, мабуть, головне, що відрізняє походи скаутів від туристичних.

— Ми намагаємося досягти того, аби підлітки усвідомлювали важливість дисципліни та субординації вже з перших днів походу. Ці заходи складні за організацією й багато у чому залежать від зібраності кожного учасника, — розповідає диякон Іоанн Діденко. — Минулої весни ми водночас провели декілька походів, у яких взяли участь 60

осіб. 40 йшли класичним шляхом, 20 — суперскладним, і ще 20, дорослих, — маршрутом середньої складності. Іноді ми могли перетинатися. Так ось, я одразу налаштував своїх помічників: потрібно показати, хто головний. Тим, хто не слухається, віджиматися! У юнацькому середовищі це спрацює доволі ефективно. Звичайно, все відбувається м'яко, не допускаються жодні приниження. Траплялося, що і я віджимався (для всіх правило однакове). А якщо юнак чи дівчина все ж робить непередбачувані речі (у поході це найгірше), ми передаємо їх на піклування лідеру. Радше те, що до всіх знаходимо людський підхід — поговоримо, потиснемо руки... Помітили, що зазвичай нашим дітям не вистачає любові та уваги на рівні сім'ї, а тому намагаємося компенсувати їх тут. Нехай це робиться дещо суворо, але з любов'ю. Цьому навчаємо й своїх лідерів.

Перед походом скаути проводять підготовку, яка займає багато часу. 14–16-літні підлітки знову ж таки все роблять самі. Один — відповідає за маршрут, другий — за обладнання, третій — за програму творчості, четвертий — за медичну підготовку. Юнаки та дівчата у цьому процесі набувають доволі твердих навичок. Наприклад, якщо є

скаут-лікар, то він вміє не лише накладати пов'язки, але й шину при переломі, вимірювати тиск, робити уколи, розрізняти інфекційні хвороби тощо. Кухарі не просто навчені готувати їжу на вогнищі, але й знають, які продукти найбільш корисні при фізичних навантаженнях. Розписуючи меню, вони вираховують поживні елементи у калоріях. Скаут — командир походу — здійснює керівництво, а вже доросла людина контролює його.

До особистого зростання скаутів заохочує широка система стимулів. Чим більше підліток працює, демонструючи добрі результати, тим вищий у нього скаутський розряд. Відповідно, тим менше він сплачує за участь у поході. Й у скауту посвячуються не всі, а лише ті, хто співпрацював з організацією більше року. Сьогодні вона об'єднує близько 100 осіб, а всього охочих дітей понад 500. Окрім цього, молодь стимулює й форма. Вона не тільки красива, але й «інформаційна» — відрізняє, до якого загону належить скаут та які його заслуги. Про останнє свідчать нашивки про досягнення у спеціалізаціях. У скаутингу їх налічується до 50. Від «моржів» — до «попелюшки». У підлітків найбільшою повагою користується нашивка за тридобове випробування: день — нічого не говорити, день — нічого не їсти, і на завершення — останню ніч пробити поза табором, аби ніхто не знайшов. Це вищий пілотаж для юного розвідника. Кожний учасник може знайти спеціалізацію по душі й проявити себе. Словом, є до чого прагнути і чого досягати. У походах скаути щоранку співають Гімн України та гімн своєї організації. Над їхнім наметовим містечком майорять прапори України і скаутингу.

— Наше основне завдання — виховати у дітей любов до родини, Батьківщини і церкви, — зазначає диякон Іоанн Діденко. — Саме на цих трьох китах тримається моральність будь-якої особистості, і тому все те добре, що стосується сім'ї, сімейних цінностей, Батьківщини, церкви, ми культивуємо. Підтримуємо також й міжнародні контакти. Наші скаути відвідують російські та білоруські табори, до нас приїжджають молдавани, норвежці...

Найбільшою повагою користується нашивка — за тридобове випробування: день — нічого не говорити, день — нічого не їсти, і на завершення — останню ніч пробити поза табором, аби ніхто не знайшов

Диякон Іоанн Діденко разом зі своїми юними помічниками організовував лицарські та історичні табори. Останній — екологічний, видався особливо пам'ятним. Табір проходив у Криму, на узбережжі Чорного моря, неподалік від Фороса. Його організатори поставили учасникам завдання: очистити берег. Молодь взялася за роботу з ентузіазмом. За один день наповнювали сміттям цілий КамАЗ. Про зусилля юних екологів дізналися на місцевому телебаченні — приїхали й все відзняли. Через декілька днів скаути прибули до Херсонесу. Але в музей просто так не потрапити, слід заплатити чималеньку суму. Керівник табору попросив адміністрацію про знижку, адже дітей

було дуже багато. А їм відповіли, що бачили скаутів по телебаченню, а тому спеціально для них — безкоштовна екскурсія! Коли підлітки дізналися про це рішення, їх радощам не було меж.

Молодь у скаутингу мотивується. Є чимало свідчень батьків, що після походу їхні діти приїжджають зовсім іншими. І це не випадково, адже юнаки та дівчата навчаються самостійності, дисциплінованості, виховують у собі лідерські якості, які так знадобляться їм у майбутньому.

Руслан ТКАЧУК,
фото з архіву Кирилівської церкви

В ОБ'ЄКТИВІ «ГАЛИЧИНИ»

Три з половиною тисячі кілометрів через дев'ять обласей України. Саме такий шлях пододала знімальна група Івано-Франківської обласної студії телебачення «Галичина» заради того, щоб зняти низку сюжетів про службу юнаків з Прикарпаття у підрозділах Військово-Морських Сил України. А ініціатором такої подорожі став голова Івано-Франківської облдержадміністрації Михайло Вишиванюк.

Крим зустрів знімальну групу з Прикарпаття несподіваним холодом і незвичним для цих місць снігом. Справжня карпатська завірюха переслідувала журналістів аж до Севастополя. І лише після в'їзду у місто сніг відступив.

Гостей з Прикарпаття розмістили на судні розмагнічування «Балта». Однак довго насолоджуватись затишком корабельного кубрика не вдалось. Адже на журналістів вже чекала зустріч.

— Майже сто прикарпатців проходять зараз строкову службу на кораблях Військово-Морських Сил, — наголосив перший заступник командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України віце-адмірал Сергій Єлісєєв. — Загалом, із Прикарпаттям у нас нала-

годжені тісні стосунки. Сподіваюсь, що співпраця буде лише поглиблюватись. І з кожним роком все більше хлопців, які мають гірський гарт, приходитимуть до нас. Юнаки із західних областей України працелюбні, патріотично налаштовані, мають високий рівень освіти. Вони швидко навчаються, якісно засвоюють складну морську науку. Командири кораблів відзначають їхній високий рівень бойової підготовки. На флоті задоволені юнаками з Івано-Франківщини.

Журналісти відвідали флагман українського флоту — фрегат «Гетьман Сагайдачний». Їх вразила чітка організація всієї роботи екіпажу корабля. Того дня моряки готувалися до чергового походу, отримували пальне та інші припаси.

На палубах і у трюмних приміщеннях порались матроси: перевіряли обладнання, до блиску надраювали мідні частини такелажу. Невелику оглядову екскурсію кораблем провів заступник командира фрегата з виховної роботи капітан 2 рангу Володимир Новохацький. Журналістам дозволили побувати на головному командному пункті корабля, де під час походу перебуває капітан, навіть потримати в руках штурвал.

Ніч у Севастополі минула непомітно. І вже з восьмою години ранку на представників Галичини чекали у Навчальному центрі Військово-Морських Сил. Тут майбутні моряки опановують «ази» мореплавства. Про те, як навчаються прикарпатці, розповів заступник командира курсу з підготовки сержантів капітан 3 рангу Арсен Костянян:

— Вони дисципліновані військово-вослужбовці, сумлінні і відповідальні, відмінники навчання.

Надзвичайно приємною для журналістів з Івано-Франківщини стала зустріч із колегами по цеху. Справа в тому, що в Севастополі розташовані редакція газети Військово-Морських Сил «Флот Ук-

райні» та телерадіокомпанія «Бриз». До речі, з'ясувалося, що заступником головного редактора ТРК є дівчина з галицького краю — села Гніздичів, що на Львівщині, капітан 3 рангу Аліна Деак. Військові журналісти показали цивільним колегам, де вони працюють, розповіли про особливості подачі інформації у своєму регіоні.

«Богом дана земля» — так перекладається з давньогрецької мови назва міста Феодосія. У цьому невеличкому курортному містечку дислокується унікальна військова частина — батальйон морської піхоти. Служити тут і важко, і почесно. Немає пального — значить 130-кілометровий марш до полігону буде здійснено у пішому порядку в повній викладці. Для морпихів у полі не потрібно холодильників з кока-колою чи гарячих гамбургерів. Ці хлопці з нічого можуть зробити собі і притулок, і обід. «Жорстко» — скажете ви. «Нормально» — відповідь вам морпих.

Отож, у пункті постійної дислокації журналісти застали лише чергових. Вся частина була на полігоні — проводились звичні трижневі навчання. Дорогою до Старокримського полігону, де займаються морські піхотинці, заступник командира батальйону з виховної роботи старший лейтенант Сергій Карасевич розповів про випадок, коли солдатам-вихідцям з Прикарпаття було поставлене завдання — відремонтувати дах над штабом частини. Вони довго відмовлялись, посилаючись на те, що в неділю не виконують важкої роботи. Але таки взялися за неї. Проте тільки-но юнаки почали працювати, як у церкві, що поруч з частиною, забили дзвони. Хлопці покинули роботу і заспішили до церковної служби. Але коли наступного дня вранці командир батальйону прийшов у частину, дах уже був перекритий, а солдати стояли в строю.

...Полігон зустрів знімальну групу пронизливим вітром, грязюкою та мальовничими гірськими краєвидами. У свій час тут російські кінематографісти знімали відомий блокбастер «9-та рота». І чимало українських морпихів знялись у масовці цього фільму. Однак насолоджуватись краєвидами довго не довелося. За кілька кілометрів по-

чулись постріли з автоматів та гранатометів, кулеметні черги. Заступник командира батальйону майор Володимир Воронюк пояснив, що відбуваються бойові стрільби відділень підрозділів морської піхоти. І ця вправа є завершальною у злагодженні цього підрозділу. Тобто матроси у складі відділення десантуються з БТРів, розгортаються в бойовий порядок і приймають бій. Щоб краще зрозуміти, як служиться хлопцям, журналістів з Прикарпаття запросили всередину бронетранспортера, де вони разом з десантом проїхали по полігону.

— 2008 року в нас було проведено експеримент, коли приїхало одночасно майже сто призовників з Івано-Франківщини, — розповів офіцер. — Тоді я був командиром роти і можу сказати, що про всіх хлопців у мене залишились добрі, теплі спогади. За весь період служби вони не створили для нас жодних проблем.

Справжні випробовування чекали на представників обласної студії телебачення «Галичина» попереду. Івано-Франківським хлопцям, які нині служать у батальйоні, доручили одну з найвідповідальніших посад — водіїв БТРів. У цей день на них чекали заняття з водіння бойових машин. Разом з ними члени знімальної групи вирушили на бронедом. Для цього їм довелося подолати в бронетранспортері чимало водних перешкод та пагорбів, яких на полігонних дорогах дуже багато. Мужньо витримавши всі «принади» їзди у «військовому «Лексусі» (так назвали журналісти БТР-80), вони нарешті прибули на місце.

— Хлопці з прикарпатського регіону акуратні і відповідальні, — відзначив заступник командира батальйону з озброєння майор Олександр Понятов. — Тому ми і довіряємо їм бойові машини. Адже на відміну від своїх сухопутних колег, наші водії відпрацьовують ще елементи завантаження на великий десантний корабель «Костянтин Ольшанський». А це не так просто. Корабель стоїть у морі, до апарелів БТР має підійти вплав. І з ходу потрібно потрапити в отвір, який не набагато ширший, ніж сама машина. Все потрібно робити чітко і з першого разу.

Юнаки з Прикарпаття провезли земляків по бронедомі і продемонстрували їм, як вони вміло володіють грізними броньованими машинами.

В Очакові розташована військова частина, яка підтримує міцні зв'язки із прикарпатським регіоном вже понад 17 років. Керує цим військовим колективом досвідчений офіцер, капітан 1 рангу Віталій Харченко. Військову частину з Івано-Франківщиною пов'язують не тільки стосунки, регламентовані указами Президента та рішеннями Міністра оборони України про шефство, а й теплі дружні зв'язки.

— У Калуші, Рожнятові, Долині нас зустрічають як рідних людей, — наголосив командир. — Івано-Франківщина дуже допомогла нашій частині. Розпочинали ми співпрацю ще в 90-х роках з ремонту камбуза. А пізніше, завдяки лісу, що привезли із Прикарпаття, відремонтували їдальню, організували повноцінне харчування особового складу. Шефи також допомогли відремонтувати казарми, штаб, вироб-

ничі приміщення. Ми вдячні керівництву області, багатьом підприємницьким структурам.

Журналістам дозволили не тільки оглянути територію частини, але й побувати в кількох виробничих приміщеннях, побачити бойові торпеди.

Коли тижнева подорож завершувалася, я поцікавився у членів знімальної групи про їхні враження від побаченого і почутого.

— Сказати, що я надзвичайно вражена — це не сказати нічого, — зазначила журналіст обласного телебачення «Галичина» Юлія Юзків. — Мені приємно, що наша держава має міцні Збройні Сили, і втричі приємно, що прикарпатці є одними з кращих воїнів. Я пишаюся своєю областю, яка стільки допомагає Військово-Морським Силам.

— А я переконався, що всупереч байкам, до наших хлопців і в Криму, і на сході України ставляться нормально, — зауважив телеоператор Петро Солтис. — Крім того, побачив, що незалежно від віку, звання, регіону народження, в українських військових моряків є своє братерство. Хоча і панує сувора дисципліна та субординація.

Коли знімальна група повернулася додому і почала випускати в ефір обласного телебачення інформаційні програми про флот, редакцію буквально завалили зверненнями юнаки з проханням надати адреси частин. А представники обласного військового комісаріату зазначили, що чи не кожен другий призовник виявив бажання проходити службу лише у Військово-Морських Силах України!

ІХ МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

26 – 29
вересня
2012р.

СПЕЦІАЛЬНІ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ І ОЗБРОЄННЯ
ДЛЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

- Бойова і службово-штатна зброя
- Боєприпаси (патрони, кулі, гранати)
- Засоби забезпечення охорони
- Транспортні засоби для силових структур
- Засоби бронезахисту. Обмундирування. Екіпірування. Тактичне спорядження. Амуніція
- Обладнання для прикордонного і митного контролю
- Військова техніка. Модернізація та ремонт бойової техніки і озброєння
- Засоби зв'язку, автоматизації і захисту інформації
- Антитерористичні засоби та обладнання
- Засоби виявлення і нейтралізації вибухових речовин
- Криміналістична техніка

ПОЛЮВАННЯ, СПОРТИВНА СТРІЛЬБА

- Мисливська, спортивна зброя, зброя самозахисту
- Музейна, антикварна (історична) зброя
- Холодна зброя, клинки
- Обладнання для безпечного зберігання зброї, документів, цінностей
- Засоби догляду за зброєю
- Одяг, приладдя, екіпіровка та аксесуари для полювання
- Оптика та спорядження

АКТИВНИЙ ВІДПОЧИНОК

- Спорядження та екіпіровка для активного відпочинку та екстремальних видів спорту
- Центри організації активного відпочинку, обладнання для їх оснащення
- Туристичні компанії і агентства, що пропонують екстремальні та пригодницькі тури
- Сувеніри та подарунки

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР

СПІВОРГАНІЗАТОР:

ЗАТ ОВК "БІЗОН", Росія

ЗА ПІДТРИМКИ:

СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02660, м. Київ
Броварський пр-т, 15, М "Лівобережна"

+38 044 201-11-63

zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.tech-expo.com.ua

Генеральний інтернет-партнер:

SECURITY.ua

Технічний партнер:

RemtMedia

ОПРОМІНЕННЯ...

вегето-судинною дистонією

26 квітня — День Чорнобильської трагедії

Літопис Чорнобильської катастрофи так мало уваги приділив військовим медикам, а даремно... Вони з честю прийняли виклик долі.

Вибух на 4-му енергоблоці Чорнобильської АЕС стався в ніч з 25 на 26 квітня 1986 року. А вже рано-вранці на станцію почали прибувати підрозділи Радянської Армії, насамперед — Київського військового округу. Зважаючи на те, що рівень радіаційного забруднення перевищував допустимі норми у десятки, а то й сотні разів, відразу постало питання про медичне забезпечення особового складу.

— Це завдання було покладено на військово-медичну службу Київського військового округу, — розповідав мені народний депутат України Іван Плющ, який тоді очолював Київський облвиконком і входив до урядової комісії з ліквідації

наслідків аварії. — Її фахівці блискуче впорались із ним.

Загальне керівництво діями військово-медичних підрозділів здійснював начальник військово-медичної служби округу генерал-майор медичної служби Валентин Фадеев. Одним з перших в район лиха відбув полковник медичної служби Георгій Циганок — начальник військової кафедри Київського інституту удосконалення лікарів, якому належало організувати надання допомоги населенню, що опинилося в зоні радіаційного забруднення. Для цього були залучені окремий медичний батальйон, радіометрична лабораторія, медичні пункти полків та пересувні медичні групи. Лікарі, які входили

до цих груп, проводили медичний огляд мешканців прилеглих до станції сіл. Тих, хто потребував допомоги в стаціонарних умовах, оперативно відправляли до медичних закладів.

Прибула в район катастрофи і група радіологів під керівництвом головного радіолога Київського військового округу полковника медичної служби Василя Дулича, яка спільно з хіміками приступила до вивчення радіологічної ситуації. Фахівці, що входили до її складу, обстежували територію станції, місто Прип'ять, а також населені пункти, що містились найближче до ЧАЕС і зазнали найбільшого радіаційного ураження. Брили проби повітря, ґрунту, води. Про результати цієї роботи йшли оперативні доповіді командуванню, яке, зважаючи на рівень радіаційного забруднення, ухвалювало рішення щодо термінів перебування солдатів і офіцерів на робочих об'єктах, які підлягали дезактивації.

Полковник медичної служби Георгій Циганок, як згадують його колеги, в ті дні «мотався» по станції, буваючи на небезпечних ділянках, де рівень радіації був настільки високим, що дозиметри просто «зашкалювали». Окрім ЧАЕС, підлеглі йому підрозділи виконували завдання в Бородянці, Загальці, Новій Греблі, Андріївці та інших населених пунктах. Медики в погонах цілодобово проводили обстеження населення, яке евакуювалося: з цивільними колегами вони обходили обійстя, проводили роз'яснювальну роботу серед людей, забезпечували йодистими препаратами, пояснювали, як саме їх застосовувати.

З дозволу командування Київського військового округу на станцію доставили понад 25 тисяч індивідуальних аптечок, укомплектованих ліками першої необхідності, 25 тисяч респіраторів, десятки санітарних автомобілів, чимало наметів. Але...

— Держава виявилася не готовою до екстремальної ситуації, спровокованої катастрофою, — говорить начальник Головного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь» Міністерства оборони України генерал-майор медичної служби, доктор медичних наук, професор Михайло Бой-

чак. — Адже вважалося, що реактори, встановлені на станції, — найнадійніші у світі. За цю гордовиту самовпевненість розплачуватися довелося тисячам людей. Вже в перші дні після аварії стало не вистачати реактивів, необхідних для проведення лабораторних аналізів, мікроскопів тощо. Військові медики опинилися в складній ситуації: вони, як ніхто інший, розуміли наслідки радіаційного опромінення, але, разом з тим, не могли виконувати покладені на них обов'язки. Тоді полковник медичної служби Георгій Циганок прийняв єдино правильне за тих обставин рішення: наказав взяти все необхідне з «НЗ», який, як відомо, створювався на випадок війни. Звісно, що при цьому офіцер ризикував щонайменше кар'єрою, але у нього вистачило сміливості на такий крок.

Водночас влада робила все, аби приховати правду про можливі наслідки перебування людей на станції. Наприклад, деякі представники Міністерства оборони колишнього Союзу замість діагнозу «опромінення» запропонували ставити діагноз «вегето-судинна дистонія». За словами генерала Михайла Бойчака, Георгій Васильович, який бачив подібні симптоми у потерпілих під час аварії

на атомному підводному човні, не погоджувався з цим і наполягав саме на «первинний променевий реакції». З ним, звісно, не погодилися...

— Діагноз «вегето-судинна дистонія» був поставлений тисячам учасників ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, — продовжує Михайло Петрович. — Через такий цинізм деяких керівників від медицини люди потім розплачувалися власним здоров'ям, а то й життям. Бо цей діагноз, записаний у документах про їхнє перебування на станції, виключав взаємозв'язок між захворюваннями, які згодом з'являлися, та участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

...Київський військовий округ мобілізував практично всі наявні сили, щоб тисячі військовослужбовців та місцеві мешканці могли отримати першу кваліфіковану медичну допомогу. Вже на початку травня 1986 року було сформовано і розгорнуто 3 медичних батальйони, санітарно-епідеміологічний загін, 12 медичних пунктів, повністю укомплектованих фахівцями і необхідним медичним обладнанням. Безпосередньо з госпіталю Київського військового округу в район катастрофи були відправлені десятки лікарів, медичних

сестер та інших фахівців. Так, вже 29 квітня до Чорнобиля відбула група лаборантів на чолі з начальником лабораторного відділення полковником медичної служби Юрієм Шиковим, а слідом за ними — і старший ординатор хірургічного відділення підполковник медичної служби Сергій Віхляєв. Він очолив медичний пункт, що складався з кількох наметів. Прибувши у Прип'ять, Юрій Миколайович разом з лікарем-лаборантом Надією Куйовдою одразу ж розпочали гематологічні обстеження військовослужбовців. Для того, щоб бути якомога ближче до людей, похідну лабораторію розгорнули в полі. Зважаючи на важливість результатів лабораторних досліджень щодо визначення рівня опромінення людей, заступник начальника Центрального військово-медичного управління Міністерства оборони СРСР генерал-лейтенант І. Синопальников призначив Юрія Шикова відповідальним за організацію цієї роботи в Чорнобильській зоні.

Коли урядова комісія ухвалила рішення про визначення тридцятикілометрової зони — найбільш забрудненої місцини, звідкіля було виселено понад 90 тисяч осіб, медичний пункт, розгорнутий госпіталем, передислокувався в район селища Оране.

— Ми надавали медичну допомогу цілодобово, — згадує полковник медичної служби у відставці Сергій Віхляєв. — Найбільше людей зверталися зі скаргами на підвищений артеріальний тиск, нудоту. Надія Семенівна майже не відходила від мікроскопа. В тому районі, де ми розташувались, наш медпункт був чи не єдиним. Сюди звертались по допомогу і військовики, і цивільні.

Відрядивши на Чорнобильську станцію чимало своїх фахівців, Київський окружний госпіталь водночас став своєрідним медичним штабом з ліквідації наслідків техногенного лиха. На початку травня майже всі військові округи, що дислокувались на території СРСР, направили до Чорнобиля медиків. Вони спочатку прибували до Києва, де на базі госпіталю формувались медичні та гематологічні бригади. Однак згодом виявилось, що й цього недостатньо. А тому було ухвалено рішення про призов із запасу військовозобов'язаних цивільних спеціалістів. Щоправда, на цьому шляху на керівництво чекало розчарування: до місця призначення приїхали... слюсарі, зварювальники, вантажники. З п'яти очікуваних лікарів-лаборантів жоден не працював за вказаною в документах спеціальністю! Тож на базі госпіталю було організоване їх перенавчання — військовозобов'язаних відразу зараховували в 70-ту інтернатуру медичного складу Київського військового округу.

Окрім цього, на базі окружного госпіталю спільно з Військово-медичною академією імені С. Кірова

була розгорнута імунологічна лабораторія, а з військово-медичною службою ВМФ СРСР — цитогенетична лабораторія для проведення біодозиметричних досліджень. Зокрема, професор Ю. Коваль разом з лаборантами госпіталю проводив імунологічні дослідження серед тих, хто отримав порівняно малі дози опромінення. В основному ця робота відбувалася безпосередньо в Чорнобильській зоні. Влітку було розгорнуто лабораторію біологічної індикації опромінення. Капітан медичної служби Юрій Скалецький разом з лікарем-лаборантом Т. Козіною брали кров у військовослужбовців для цитогенетичних досліджень і згодом переконливо довели, що їхні результати можна використовувати з метою біологічної дозиметрії. Простіше кажучи, для набуття інформації про отриману людиною дозу опромінення. До речі, згодом Юрій Микитович захистив докторську дисертацію та здобув визнання в області медичної радіології.

...Госпіталь буквально через кілька днів після вибуху 4-го реактора ЧАЕС став головним лікувальним закладом, де надавалася медична допомога військовослужбовцям — учасникам ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Перший пацієнт поступив сюди вже 28 квітня.

— Тодішнє командування грамотно організувало роботу з прийому і лікування хворих, — розповідає професор Михайло Бойчак. — Відразу було обладнане приймальне відділення, яке ділилося на «брудну» та «чисту» частини. До першої

приймали людей, яких доправляли з ЧАЕС. Там проводився дозиметричний контроль їхніх взуття й одягу та реєстрація у спеціальному журналі. Звідсіля військовослужбовців направляли в душові, де вони милися і після повторного дозиметричного контролю поступали в так звану «чисту» частину. Тут їх оглядав черговий лікар, заповнюючи історію хвороби, проводилися необхідні аналізи, в тому числі рівня радіації шкірного покриву і щитовидної залози. При необхідності робилась електрокардіограма. Спеціально для «чорнобильців» було відведено цілий поверх у терапевтичному відділенні. Тих, хто потребував спеціалізованої допомоги, направляли у профільні відділення. З 28 квітня по 4 травня в госпіталь поступило 19 осіб, а з 5 по 10 травня — 110. Всього ж протягом травня військові медики прийняли на лікування кілька сотень ліквідаторів. Усім їм була надана якісна медична допомога.

— У Чорнобилі побували не лише офіцери, а й медсестри, — продовжує Михайло Петрович. — Зокрема, Л. Рабовалюк, Л. Юхновська, В. Кулик, Р. Неженець, Г. Харченко, Є. Кондрашевська, В. Кудя, Н. Гончар, С. Куценко та багато інших. Ми пам'ятаємо про людей, які з честю прийняли виклик долі: свідомо ризикуючи своїм здоров'ям, зробили все можливе, аби максимально убезпечити життя своїх побратимів, військовослужбовців та цивільних фахівців, котрі вступили в протистояння із вбивчим атомом.

Сергій ЗЯТЬЄВ

**11 квітня — Міжнародний день визволення
в'язнів фашистських концтаборів**

77370

Пасенкова Зінаїда

Разом з людиною, що приходить у Божий світ, завжди життєвим шляхом поряд йде її доля. Якою вона буде? Доброю чи поганою, сумною чи радісною? Цього наперед ніхто не знає. Мабуть, у цьому і є сенс нашого існування. Одні схиляються до думки, що кують і плекають свою долю самі, або до них завжди прихильний їхній ангел-охоронець. Декого ця лихо-дія-доля несправедливо та жорстоко випробовує протягом усього життя, наче тільки й вичікує, щоб ти потрапив у її пастку і від неймовірної перевтоми або під тягарем надмірного горя зламався. На жаль, у цьому двобої людина перемагає не часто. Лише одиниці, відчайдушно опираючись, здавалось би, у безвиході, несамовито борються до останнього подиху... і перемагають долю. Перемагають, не змирившись із тим, що вона їм нав'язувала десятки років.

...У село Городище на Брянщині розлучені фашисти увірвались несподівано. Розшукували партизанів та їхні сім'ї. Чоловік Юлії Миколаївни Пасенкової також був у партизанському загоні. Дружина допомагала народним месникам: передавала важливу інформацію, харчі. Про це якось дізнались у місцевому гестапо. Жінку та п'ятьох її дітей заарештували як заручників.

Брянська тюрма, камера №18. Допити, тортури, нестерпний біль від голок, встромлених під нігті. Надії врятуватись майже не було. Проте одного дня фашисти загнали заарештованих у товарні вагони, і зі станції Брянськ потяг вирушив на Захід. Серед в'язнів їхали у невідоме і Юлія Пасенкова із синами Миколою, Іваном, Олександром та доньками Таїсією і наймолодшою Зіною.

Концтабір Майданек. Людей сортують, наче товар, у матерів відбирають дітей. Несамовиті крики і плач не можуть розчулити фашистів. У Юлії забирають трьох синів і Таїсію та відвозять до спецтабору для дітей.

— А мене з мамою відправили до Освенціма, — розповідає Зінаїда Іванівна Пасенкова (тепер Гриневич). — Її помістили у 22-й блок, мене — у 12-й. Дуже рідко, але ми зустрічались. У 1945 році всіх жінок погнали у Бергенбельзен. Залишилися лише обслуговуючий персонал і ми, діти. Нас хотіли знищити, але не встигли.

Що це, подарунок долі, або ж?.. З одного боку, так. А з другого — доля почала випробовувати цю тендітну дитину, яка ще нічого, окрім страхіть, у своєму житті не бачила.

— Коли нас визволили, — продовжує Зінаїда Іванівна, — мені бу-

ло 4 роки. У пам'яті назавжди закарбувався такий епізод. Стіл, накритий червоною скатертиною. За ним сидить військовий і щось ретельно записує. Хтось тримає мою руку і щось на ній показує. А потім нас нагодували супом.

Маленька Зіна тоді не знала, що занотували її концтабірний номер-наколку: 77 370. І відтоді по батькові вона стала Іванівною. Після закінчення Великої Вітчизняної війни четверо дітей Пасенкових знайшлися, а ось Зінин слід десь загубився. Юлія Миколаївна наполегливо розшукувала доньку. Звідусіль відповідали — зникла.

— Деякий час ми перебували біля Краківця (нині Яворівський район Львівської області) у будинку для репатрійованих. Сюди нас привезла незнайома жінка, яка кілька разів потім ще приїздила, — хвилюючись, розповідає Зінаїда Іванів-

на. — Опісля я потрапила в сироти-нець, що в Пасіках-Зубрицьких, згодом перевели у львівський дитбудинок. Там провчилася десять років і, як кажуть, пішла у світ широкий.

Сама-самісінька, без батьків і рідних, опинилася дівчина в цьому життєвому вирі. А душа і серце не заспокоювалися: може, живі мама, батько, брати, сестра. І вона починає розшуки. Надсилає запити до високих інстанцій, військових архівів, Товариства Червоного Хреста, міліції. Хтось відповідав на них, давав слухні поради. А хтось байдуже відмовчувався. Зінаїда Іванівна перечитала чимало книжок про концтабори, Нюрнберзький процес. Жила надією.

Якось Зіновій Семенович Гриневич, її чоловік, поїхав до Польщі. Вона попросила його зайти в музей Освенціма, дізнатися, хто записаний за номером, котрий у неї на руці.

Працівник музею Марія Ціпіор, теж колишній в'язень Освенціма, швидко знайшла в архіві потрібні папери. За номером 77 370 числилась Зіна Пасенкова.

Зіновій Семенович поцікавився, чи немає поруч ще такого прізвища.

— Номер 77 369 — Пасенкова Юлія.

Так Зінаїда дізналась, що її маму звали Юлія.

Марія Ціпіор дала також адресу колишнього в'язня Освенціма Надії Тимофіївни Цветкової, яка проживала у Мінську і багатьом допомогла розшукати рідних. До речі, ця жінка знімалась у відомому свого часу кінофільмі «Пам'ятай ім'я своє». Це правдива історія про те, як в Освенцімі розлучили маму і дворічного сина. Двадцять років тривали пошуки. І лише влітку 1965 року рідні люди зустрілися. Геннадія виховала польська жінка, яка дала йому своє прізвище.

Зінаїда Іванівна негайно написала листа Надії Тимофіївни. Через деякий час отримала невтішну звістку: хтось пам'ятав жінку на ім'я Юлія. Їх разом гнали з Освенціма до Німеччини. Коли жінка хотіла вирвати буряк, конвоїр застрелив її.

Здавалось, все, вже марно сподіватись. Але жінка знову пише в обласні управління внутрішніх справ Білорусії, у Смоленську та Брян-

А мене з мамою відправили до Освенціма, — розповідає Зінаїда Іванівна Пасенкова (тепер Гриневич). — Її помістили у 22-й блок, мене — у 12-й

19 JUN 1944

Der Lagerarzt des Birkenau, 17. Juni 1944.

Auschwitz II. (Frauenlager)

An das Hygiene-Institut der Waffen- u. Polizei, Auschwitz.

PAŃSTWOWE MUZEUM Auschwitz-Birkenau u. Oswiecim (Dzial Dokumentacji Archiwum)

Anbei werden Rachenabstriche zur Untersuchung auf Scharlach eingesandt u. zw.:

Block 12!

1. H.Nr.	158699	Schorschow Nikolaj
2. "	140804	Tukha Gajson
3. "	77370	Pasenkowa Zina
4. "	77372	Rachonok Jarysa
5. "	77303	Gluszkowa Wals
6. "	69214	Kowalenko Lena
7. "	183968	Titow Wiktor
8. "	183962	Rawkoj Alexander
9. "	61811	Jukzenko Wiera
10. "	149856	Murawiew Geniek
11. "	183961	Klujew Alexander
12. "	158713	Kesikow Alexander
13. "	167284	Siedlewski Anatol
14. "	A 5122	Lustig Beate
15. "	A 7202	Friedmann Olga
16. "	A 5142	Leniger Helga
17. "	A 3630	Peterfreund Agnes
18. "	A 5138	Kohn Eva
19. "	A 11	Salamon Rozal
20. "	A 5123	Lustig Brauer Edith
21. "	A 3637	Marmorstein Marta
22. "	A 5119	Zelmanowitz Eva
23. "	A 3641	Meyjer Libo
24. "	A 7736	Molek Salamon
25. "	A 12089	Fekete Vilmos
26. "	A 5121	Lustig B.
27. "	A 3638	Marmorstein Valeria
28. "	A 7042	Schrötter Veronika
29. "	A 7208	Sander Rozal
30. "	A 7203	Friedmann Eva
31. "	A 7857	Seengels Lea
32. "	A 5129	Sattler Magda
33. "	A 7222	Hermann Piroksa

ську області. «За обліком УВС Брянського облвиконкому громадяни на прізвище Пасенкови в місті Брянську і області прописаними не числяться» — таким було одне із багатьох повідомлень. Та якась добра і чуйна людина з паспортного столу відділу міліції лист, надісланий зі Львова, не здала в архів, а відправила в редакцію газети «Брянский рабочий».

...Перед моїми очима лежить пожовклий від часу допис, надрукований 19 липня 1975 року. Читаю: «Помогите разыскать моих родственников — Пасенковых. Больше я ничего не знаю. Мы с мамой, Юлией Пасенковой, были в концлагере «Освенцим», фашисты убили ее, но потом я разыскала женщину, которая тоже находилась с нею в плену, и она мне рассказала, что, по словам матери, у нее еще были дети, а я — младшая. Когда я попала в лагерь, мне было 3 года».

Цього ж дня Зоя Пасенкова отримала кілька термінових телеграм з Брянська та міста Жуковка, як з'ясувалося, де жила її мама.

Тримаю в руці дві телеграми і долонею наче відчуваю тепло зустрічі рідних людей. Телеграма з Жуковки: «Дорогая дочка, сестра, племянница. Тридцать лет безуспешных поисков. Наконец сбылась мечта всех. Выезжаем 21 июля, поезд 33, вагон 6. Мама, сестра и тетя».

— Уявляєте мій стан? Ніч не спала. Безмежно хвилювалася, не знала, як упізнати, що то мої рідні, — згадує Зінаїда Іванівна. — А якщо це раптом буде не мама...

Обнявши Зінаїду, мама ніжно взяла її за руку, придивилась до затертих тридцятьма роками цифр. 77370. «Моя! Знайшлася...»

22 липня 1975 року літаком з Мінська разом з Надією Цветковою до Львова прилетіла кінознімальна група з «Білорусьфільму». За сценарієм документальної стрічки про долю жінок-в'язнів Освенціма ще раніше було вирішено показати Зінаїду Пасенкову: можливо, це б допомогло розшуку. Оператор мав 21 липня виїхати з Мінська залізницею. Телеграма Надії Тимофіївни від Зінаїди прискорила події: треба встигнути на поїзд, яким їде до доньки її... мама. Яким ще сценарієм можна передбачити таку зустріч? Кінооператор хутко з аеропорту — на вокзал. Нервується. 6 вагон, у якому їдуть Пасенкови, зупиниться, мабуть, під дахом. Зйомка може зірватися — вранці там ще темно. Оператор просить залізничників «протягнути» потяг трішки далі, під відкрите небо, пояснюючи машиністам тепловоза:

— Через 30 років зустрічаються мама і донька. Розлучились в Освенцімі.

— Що, кіно знімаєте?

— Ні. Це насправді так.

Цього разу потяг вперше зупинився не там, де завжди.

Хіба можна знайти слова, щоб описати цю зустріч! Зі сльозами, переживаннями і радістю. Обнявши Зінаїду, мама ніжно взяла її за руку, придивилась до затертих тридцятьма роками цифр. 77 370. «Моя! Знайшлася...»

Юлії Миколаївні Пасинковій (таке її точне прізвище, а не Пасенкова) та Зінаїді Іванівні було про що поговорити. Мама пройшла чимало життєвих випробувань. Після концтабору повернулася додому. Усі діти, крім Зіни, були в бабусі. Спочатку жили в сиротинці у Рязані. Син Микола (найстарший) написав листа до бабусі. Лист дійшов, хоча й адреса на конверті була вказана неточно. Мама довго розшукувала найменшу дочку і майже втратила надію.

Потім вони разом — мама, Зінаїда, сестра Таїсія і брат Георгій (народився по війні) — поїхали в Жуковку, звідки доля розкидала цих людей, влаштувала для них такі важкі життєві іспити.

Ми розмовляємо із Зінаїдою Іванівною Гриневич у приміщенні медико-соціального центру для людей, потерпілих від диктаторських режимів Львівської обласної організації Товариства Червоного Хреста, очолюваної Н.І. Добренською. І з уст моєї співрозмовниці вирвалось:

— Та кому це нині потрібно — про мою долю...

Вона це сказала зі скромності, мовляв, є чимало інших людей, які заслуговують на увагу. А мені подумалося про інше. Чомусь у більшості періодичних видань стало «не модно» писати про ветеранів війни, людей похилого віку, їхні турботи. Народ «розважають» публікаціями про політику, вбивства, секс. А за цим брудним та неприємним важко побачити святе, чисте, душевне. Чому так?

Зінаїда Іванівна закінчила Львівський університет. Працювала інженером-хіміком, учителем хімії у СШ №54. 2008 року Президент України нагородив Зінаїду Гриневич орденом княгині Ольги III-го ступеня. Її донька Олена, лікар-стоматолог, мешкає із сім'єю в Гусятинському районі на Тернопільщині. Син Семен із червоним дипломом закінчив Ярославське вище військово-фінансове училище, служив в лавах Збройних Сил України, звільнився. Хочеться сподіватися, що до них доля була поблагливішою.

Володимир ЯРЦЕВ

Велика родина Пасенкових (Гриневич). 1975 рік

Сергій Даниленко
(м. Одеса)

У наших сімейних фотоальбомах віднайдеться чимало світлин, які могли б увійти у славетний фотолітопис зростання справжніх патріотів України.

Оскільки кожна мить — неповторна, отже — унікальна, ми запрошуємо всіх Вас — і професійних фотографів, і фотоаматорів взяти участь у фотоконкурсі «ПІДРОСТАЮТЬ КОЗАКИ».

З ініціативою його проведення виступив колектив Центрального друкованого органу Міністерства оборони України журналу «Військо України».

Фотоілюстрації потрібно надсилати в електронному вигляді на e-mail: viysko2003@ukr.net. без обробки у форматі JPEG-файл, розподільною здатністю 300 dpi, до 3000 кб.

Кращі світлини будуть розміщені на шпальтах армійського видання.

Фотоконкурс триватиме до 14 жовтня 2012 року, Свято Покрови Божої Матері, святої покровительки всіх козаків.

Надсилаючи знімок, не забудьте вказати своє прізвище, ім'я та по батькові, вік, електронну та поштову адреси, контактний телефон, назву роботи, а також місце, час зйомки та подію, під час якої було зроблено світлину.

Чекаємо на Ваші роботи!

Фотоконкурс «ПІДРОСТАЮТЬ КОЗАКИ»

Шановний читачу!

Патріотизм — якість, яку потрібно виховувати змалечку. Лише тоді любов до Батьківщини, повага до традицій свого народу наповнять справжнім змістом та глибоким сенсом становлення молодого покоління українців.

Історія України сповнена героїки подвигів та яскравих вчинків.

Шанування власної історії та національної культури є символом непорушного зв'язку поколінь: від часів Запорозької Січі й до наших днів. Славні козацькі традиції здатні зацікавити, згуртувати і загартувати молодь навколо ідеї готовності до захисту України.

Чимало справжніх патріотів виховують власних дітей на прикладах доблесті й мужності, вірності й героїзму поколінь, на яких ґрунтується історія України.

Василь Потапчук
(м. Київ)

Тарас Грень (м. Івано-Франківськ)

